

بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بِسْمُ

لِبْسٍ

لِبْسٍ

لِبْسٍ

غُنی خان

ترجمہ :- گلزار جلال یوسفزی

د کتاب ټول حقوق ڈٻاره کوونکی په نوم محفوظ دی

د کتاب نوم	پښتون
مصنف	غنى خان
ڈٻاره او ترتیب	گلزار جلال یوسفزئے
ناشر	رحمت شاه آفریدی
کمپوزر	همایون خان
د چاپ نیمه	جنوری 2000ء
شمیر	1000 ټوکه
پرلیس	منظور عام پریس - خیبر بازار پیغمبر
بیه	100 روپے
درک	(الف) یوسف برادرز ھول سیل کیمسٹ
	ناز مارکیٹ دکان نمبر 8 پشاور شہر
	فون 251158
	(ب) یونیورستی بک ایجنسی
	خیبر بازار پشاور شہر

ترون

زه دا کتاب په دیره مینه او ادب هغه پښتونه منسوب ګوم
خوک چې مابنه و پیژنده او ماته دهه چانه غوره بنکاره شو-

زماپلار

خان عبدالغفار خان (باچا خان)

(غنى خان)

ترتیب *

۱۳	پیښتون	- ۱
۱۷	د پیښتون ٿاریخ	- ۲
۲۳	اولسی سندري	- ۳
۳۳	یوه واقعه	- ۴
۳۶	د بنایپرو قیصی	- ۵
۵۲	رسمونه او رواجونه	- ۶
۶۰	د بنایپرو باباجي ، جادو منتر	- ۷
۶۱	دويني بدل	- ۸
۸۰	سياست	- ۹
۹۵	آخری نتیجه -	- ۱۰

يو خو خبرى

چغى وى اجل ملا - ته آورى او که نه آورى
 تشه خاوره نه ده غنى خنگه به شى خاورى
 الله تعالى د خپل ويش مطابق هر گپری ته صلاحیتونه ورکپری
 دی - البتہ دا خبره یه خپل ٿائی چي جا ته دیر او چاته کم - خپل
 صلاحیتونه کمال ته رسول د انسان کردار او شخصیت سره تپی دی -
 کله چي یو انسان د بل انسان د اعلى صلاحیتونو اعتراف کوي نو په
 اصل کبني هغه د الله تعالى د عظمت او د هغه د قدرتونو اعتراف کوي
 چکه چي دا د الله تعالى شان دے چي چاته حسن ورکپری چاته مينه چاته
 دولت چاته ذهانت على هذا القياس که یو انسان بل د قدرتی حسن بنه
 نه وائي نو په اصل کبني دا د الله تعالى ناشکري ده چکه چي
 الله جميل و يحب الجمال

الله په خپله هم بنکلی دے او بنائیست خوبنبوی هم
 بنکلی خوبن دی ستاد رب پیر معظم خانه
 هر کلام دی شه کلام د بنکلی بنکللو
 غنى خان ته چي الله تعالى کوم صلاحیت ، ورگپری وو دا د دیرو
 کمو خلکو په نصیب وی در نه کورنئ ، درانه اقدار ، د اویس د خدمت
 جذبه ، سادگی ، پریمانه حسن ، اعلى دماغ ، نه ستپری کیدونکی جذبی
 او پینتون قام سره مینه ، هم د دی مینه په اساس غنى خان بابا د پینتون
The Pathans قام په حقله په کال ۱۹۴۷ کبني په انگریزئ ژبه کبني
 په نوم دا کتاب لیکلے - او چاپ کرھے ٿو - په دی کتاب کبني د هغه
 محاطپین فرنگیان او د انگریزی ژبے لوستونکی وو - گئے ودھے چي په

پښتون اخبار کښی به غنی خان د لیونکی فلسفی په نوم لیکلے د هغې
نه علاوه دا د غنی خان د نثر ایکی یو کتاب دهے۔

دهے کتاب انداز بیان او مضاسین دیر زړه پورے دی۔ او

لوستونکی تر په حقیقی معنو کښی خوند اغستے شی۔

د شاعر په حیث خو غنی خان هر خوک پیژنی البتہ د نثر د کار
نه ئې دیر لګ خلک خبر دی۔ د دهے کتاب د چاپ کولو مقصد هم دا ده

چې پښتانه په لنډو تکو کښی د خپل تاریخ، دودو دستور، سیاست،
دشمنو تربگنو، د پردو سازشونو، لوښو سندرو او نورو رواجونو نه خبر
شي۔ د دهے نه علاوه به د نثر نگار په حیث د غنی خان د قلم د زور او

انداز (Style) نه هم لوستویکی خبر شی۔

د انگریزئ نه علاوه دا کتاب په اردو او سندھی ژبه کښی هم

چاپ شویے دهے البتہ دا وخت په بازار کښی یو هم نسخه هم نشيته۔ د دهے

نه د کتاب اهمیت بنه په آسانه معلومیدی شي۔

په پښتو ژبه کښی کتاب په اول څل چاپ کولے شی۔ ما خپل

پوره وس کړے دهے۔ چې ژباړه د غنی خان په انداز کښی وکړم له ده
کبله باید بعضی څایونو کښی په ترجمه کښی لګ دیر فرق راغلی وی۔

خود اصلاح په غرض د مشرانو مشورے په سرستړکو۔

د کتاب په سرستړه کښی چې خورو مشرانو رحمت شاه

آفریدی او سید کفایت شاه (شکیل یوسفزی) زما کوبه رهنمائی،

ملکرته، امداد او داد ګیرنه کړے ده۔ هغه به تل زما په زړه لیک وی۔

پیجند⁷ گلو

اوج په موچه دا اوس هسيه یوه لاره غونديه جوره
شويه ده چه هر كتاب له به خامخا یوه پیجند گلو⁷
ليکلے شی. کني زه نه پوهیکم چه ولے د خوک
عبدال قادر راپاسي او د چا اقبال پیجند گلو د د
خلقو سره وکړي. ٿکه چه" مشک آنست که خود
ببويد . نه که ....." منم چه د نابيناؤ په بازار
کښي لال مدام د کوتی لال په بيعه خرڅ شوئه ده
او پکار دی چه دومره بيلتون خواوشی ولے چه هر
رازی د دين راز دار خودي او بیا شاعر هم چه د
غنى د جو گه شاعر وي، نو که خوک ستر گه په بدنه
نه وهی نو د غنى شعرونه خو په جار نعره وهی چه
"به آب و تاب و خال و خط چه حاجت روئي زیبا
را" بیا هم که خه لکه ډيره پیجند گلو پکار ده نو
هغه هم "پښتون" اخبار کړئ ده. یو لوسته
پښتون به داسې نه وي چه هغه به "پښتون" نه وي
لوسته او چا چه "پښتون" لوسته وي نو د نه منلو
خبره ده چه "ليونه فلسفی" به نه پیجنی.

کډیے وډیے د پښتون اخبار تول ډول سنکار ڈ او⁸
 دغه کډیے وډیے چه زرگونه سمیے دمیه ترنه زار شه
 به پښتون له لیونی فلسفی لیکلے او دغه لیونی
 فلسفی بیسے د غنی نه بل څوک کیدیه شو؟ نن هم
 پښتونخوا کښې شاعران په بناخو آوری او که غلبه
 په کښې ڈ ردیف قافیې دشاعرانو وی نو وی به،
 ولې دا څنګل هم گوریه د زمرو نه خالی نه دیه،
 خو چه د فلسفی دماغ او د فنکار سترګې لري.
 دغه "لیونی" به په کښې یو کس نیم بیا مومئ:
 څکه چه

نه هر که طوف بتیه کرد بست زناره صنم پرستی و آداب کافری دانند
 ژوند څمونر د ژواک د سرستو یو مقدس کتاب دیه،
 او بنه شاعر د دغه کتاب مفسر د شاعر لويه
 کارنامه د هغه دېلتنې زور (قوت انکشاف) دیه.
 زه او ته د ژوند دغه پلتنه چرته کولیه شو؟ خه
 شاعر د ژوند په پتیو او خکاره غونډو رازونو پوهه
 وی او خپل خیال مونږ ته په داسې خکلی لفظونو
 کښې وړاند کړی چه څمونږه توله پته اراده او
 قوتونه راسرګند کړی او ځان سره موډ ژوند د

بنائیست په نندارو او دروی.⁹ ئکه خو آرنلد غوندے
مفکر په دے وینا گویانه شو چه "شاعری بل څه نه
دی، ډ ژوند تفسیر دے". څینې خلق وائی چه شاعر
تش د خپلے مشاهدے غلام وي. افلاطون هم په
دغه کنده کښې پریوته دے. منم چه مشاهده د
شاعر د زړه سترګے وا کړی. خو چه د فطرت په
څل مکتب کښې د کوم شاعر پالنه شوی. هغه
به تش د مشاهدے غلام نه وي. د هغه بینا سترکے
به د ظاهري حسن هغه پتې رازونه هم وینی - ګل ته
اوګوری کنه، ګل څه شے دے؟ یو خیراژه بوته ولاړ
وي. د چرته نه د مستو ګکمو ډک باد راوالوزی. دغه
سرانګو له د بنائیست په تال یوه اوګدہ جوته
ورکړی. ناګهانه دبوته په سر نوخیزه غوتهئ سکاره
شی. چه د دنیا بنائیست په کښې پتې سترګے
خوبیوله پروت وي. نه پوهیرم چه څوک راشی او د
کومې راشی چه په نرمو او پستو ګوتو دغه غوتهئ
اوتخنوی. غوتهئ اولتیکې بیا خماری سترګے
راپورته کړی او او خاندی. دغه ګل دے. زه او ته
تشے دغه سرے سپینې او زیه پانهې وینو. یوه

وکمه هم تر نه را او زی. چه حمونږ په دماغ خه لکی. دغه رنگ دغه پانره او دغه وکمے ته مونږ ګل وايو. ولې شاعر په دغه پانره رنگ او وکمه دننه ځان له د تخیل کومه دنیا چه وینی هغه زه او ته چرته ليديه شو. په رنگ دننه بنائیست. په وکمه کښې ډوبه نشه او په نشه کښې غرقابه مستی که د افلاطون سترګو ليديه شوئه نو ولې به په کندو کپرو سر کيدو - دغه د حافظ بینا سترګے وسے چه وئيلے.

ما در پیاله عکس رخ یار دیده ایم اے سه خبر ز لذت شرب مدام ما خودا ده چه د شاعر د عظمت لمنه د هغه د تخیل او مسلک په پلو پورے کلکه تړلے ده. خومره خومره چه د شاعر تخیل لور او د هغه مسلک د تقلید د قید نه خلاص وي هغه هومره هغه ته په دروند نظر کتلې شي. شيلے وائي چه "شاعري د تخیل ژیه ده" او، منم، ولې دا د نه دی آوري دلی چه "فکر هر کس به قدر همت اوست" - تخیل څه ته وائي؟ داسې یو شې چه په زړه یوه چې شان راشی. دغه چې دماغ او تخنوی. چاته خپل زړه لکه د منصور د عرش نه

اوچت ، او چا ته لکه د رومى د کعبې د منارو نه
 دنگ بسکاره شى. دغه تخیل دى. دى ناوے له
 شاعر سر سنډه وکړى، لاس خپې ورله د زړه په
 وینو سره کړى، او د خپلې ژې په قلم ئې مونږ سره
 پېجندګلو اوکړى - دغې ته مسلک وائى - مسلک
 د شاعر د تخیل د تګ یوه لاره ده، ولې چه لور
 تخیل او ځان ته خپل مسلک لري لو دغه شاعران به
 درته په پښتونخوا کښې په کوتو او شمیرم - چې د
 هر چا په زړه رازى، تګ هم هر تخیل کوي، خو
 څوک پړاؤ ته اورسی، او خوک په منځ لار کښې پاتې
 راشی.

بو على اندر غبار ناقه ګم دست رومى پرده محمل گرفت

حېما په فکر نن په پښتونخوا کښې غنى هغه شاعر
 دې چه لور تخیل او ځان ته خپل مسلک لري. په
 حیثیت د شاعر د غنى لوے والې هم دا دې چه خپله
 اوری او د بل نه منی. د دغه مست زړه واکې مدام
 هم د ده په خپلوا لاسو کښې وي. خوئی د سره سره
 وي. غنى نه چا پسے تللى شى او نه به لار شى
 ځکه چه غنى شاعر دې او تقلید د شاعر مرګ او

بغافت د هغه ژوند دے.

د غنى د شاعرئ دے دوره دى او هر دورئے د بل
نه جدا او زيات خوندناک دے. اولنے دورئے د
هلكوانے شاعری ده. کوم کښے چه لا د هغه د
تخيل پراخوالے نه ۽ راغلے. دے دور کښے غنى
لكه د یو "منه زوره" اُس په مخه زغلی. کنده
ويني نه کپرے نه فکر - یوه مستى ده چه نه کون
لري او نه مكان. یوه نشه ده چه نه آن لري او نه
شان. ولے چه دغه غنى خلقو اوليدو نو گونگوسي
اوشو چه: سانگه به نن صبا کښے گل شى
مانې په سر کښے سے غوئي لبدلي دينه

دويم دور د غنى د شاعرئے هغه وخت گنرلے شى
خه وخت چه غنى له د يورپ او امريڪے طواف پوه
زياته کهه وه او د ژوند تلخو تجربيو ورله سينه سمه
سوزوله وه. دے دور کښے د غنى په تخيل کښے
پراخوالے موندي شى. دلته هم غنى: خيال په نيلى
سور دے خواگه ئے په خپل قابه کښے دى. یو
آواز دے چه سوز او ساز لري. یو سرور دے چه
دمه اوو ستره کو خمار لري. دے دور کښے غنى ٿان

ته خپل مسلک هم لری وائی چه غالب او تیکور په
لاره روان وو غنی مخے له ورغے. دواړو یو بل ته
اوکتل. دغه د غنی د دریم دور شاعری ده چه د
خیام مستئ د غالب بیباکی او د تیکور

رنگینی لری

یو شے شته. غنی د خپلے شاعری درې واره دوره
په یو تار تپلے دی او دغه د هغه د شاعری تول
ډول سنگار ده. ده ته د شاعری په ژیه کښې طنز
او مزاح وئیلے شی. هر کله چه د خپلے ناپوهی په
وجه د ملک د رسم رواج د لاسه د خلقو په عقل
درنې پرداز پریوزی نو شاعر د معلم جبهه واغوندی
او د خپل عقل او د پوهه د رنها د پلوشو په زور
دغه پرداز او شلوی. ده ته کله شاعر د باد د اړخه
شی او کله د باران. یو غایبې ته ورته د طنز همسا
او نیسی او بل پله ورته د مزاح یعنی توقو تقالو
تتوره سمه کری او آخر خلق د خپله څانه
او شرمیکی او خپله رنځائی په خپله او کړی. د
پښتون اخبار "کډه وله" د غنی د طنز او مزاح
هغه جوړخت (امتزاج) ده چه زرگونه سمه دمه تر
ماستور عبدالکریم نه زار شه.

پښتون

لیکونکې چه لیکلو ته کیښنی نو د تولو نه ګران
 کار داوی چه د کوم اړخ ، کوم ځائی او کوم سرنه شروع
 او ابتداء وکړی - څنګه چه د خبرې شروع آسانه خو دا
 ګرانه وي چه خبره کوم ځائی ختمول پکار دی - هم دغه
 رنګ د لیکونکې د پاره د تولو نه لوې از میښت دا وي
 چه قلم ئې په لاس کېښې نیولې وي - مخړ ته پراته سپین
 کاغزونه ورته نیغ نیغ ګوری او دې په دې مازغه جنګوی
 چې شروع د کوم ځائی نه وکړم -

زه په بازغو کېښې کرم ریبم چه د پښتون قام په
 حقله ولیکم - هغه پښتانا چه زه پر مئین یم - په زړه کېښې
 ئې ساتم - پښتو سره د بې کچه مینه په اساس زه په یو دوہ
 کېښې حیران یم چه ابتداء او شروع د کوم ځائی نه وکړم -
 څکه چه زه غواړم - چه زه قصه ختمه کرم نو چه تاسو هم
 پښتنو ته د اسې په درنه سترګه کتل شروع کړئی لکه زه
 چه ورته ګورم البته پښتنو په دود دستور ، ژوند ژواک ،
 غم بنادئ ، د بنمنی تربګنی ، لوبو سندرو او سیاست
 ځان پويول خه آسان کار نه ده - د پښتون سادګی په
 شلو پړ دو کېښې پته ده - زما مقصد داد یه چې د خبر د
 غرونو د سوکو او لوړو ژورو نه واخړه تر د هشتغر د

هواری او میدانونو پوري توله قيصه تيره کرم۔ تاسو ت-
به پښتنه په شلیدلو جامو او د میزري په خپلو او پنرو
کښې در وړاندې کرم۔ پښتون خپله غریبی خنګه پته
ساتی۔ د هغه د خندا او بریښنا د کې سترګې، د هغه فخر
او غرور زه دا تول خرګندول غواړم۔ د هغه د مینې
محبت قيصی د جائیداد په سرګړې، د هغه محلونه،
زمکر، زره بنه او نوې ټوپک، زه د دے هر څه په باره
کښې وئیل غواړم۔

تاسو به اندازه لګولې وي چې دا هر څه واقعی
ګران کار دی۔ دې کښې شک نشته چه زه په دے سوچ
کښې یم چه شروع د کوم څائی نه وکرم او اول څه
وړاندې کرم۔ خیر زما په مازغو کښې چه کوم سوچ او
خاکه ده د هغې مطابق زه غواړم چه اول تاسو د پښتنو د
مینې محبت سندري واوري۔ چه تاسو ته پته ولکی چه
پښتنه خپلو بچو ته خنګه قيصې کوي۔ د پښتنو د ژوند
ژواک په باره کښې به درته د یو کلې یو واقعه بيان کرم۔
پښتون به درته د سپورمی په باره کښې ووائی نو معلومه
به شې چه پښتنه مینه خنګه کوي۔ د پښتنو د رسمونو
رواجونو په باره کښې به درته ووایم۔ چه د پښتنو د قانون
نه خبر شیع۔ پښتون به مو د خپلو شوکو ډاکو، دېنمنو
ترېګنو نه خبر کړې چه هغه د کومو قوتونو په اشارو

چلیزی. د جادو منتر دم درود په باره کېښی به درته وواپیم
چه د پېښتون د زړه د تیارو نه خبر شی. د پېښتونو د ژوند
ژواک، مرګ ژوبله او جائز او ناجائزو نه هم زه تاسو
خبرول غواړم. زما خیال دې چې د دې هرڅه نه پس به
تاسو پېښتنه بنه وپیژنې او د دوی د ماضی، حال او
مستقبل نه به آګاه شی.

پېښتنه دیر بدقيسته دی چه د خپل هیواد په
داسي غاره (ارخ) اوسيزی چه دغه غاره یو لوې طاقت
(ملک) سره شريکه ده. زما مطلب دروس نه دې څکه
زه غواړم چه هرڅوک د پېښتون د حال احوال نه څان
خبر کړی. د څان خبرولو مقصد دا دې چه روس په
مستقبل کېښی د نړئ په ګنرو چارو اثر انداز کیدې شی
(كتاب په اول څل به ۱۹۴۷ء کېښی لیکلی شوې وو) که
هرڅه وی خو پاکستان ته دڅه خطرې په صورت کېښې
به اول روس پېښتون له په ډکړه ورځی او د هغې نه پس به
نورو صوبو ته مخ کوي.

(د غنی خان بابا وینا تکی په تکی ریښتیا ثابته شو
، او نړئ هرڅه اولیدل سره د افغان قوم مړانه او بهادری)
بس اوس پکار دی چې زه د پېښتون قیصه شروع
کرم خود هرڅه نه وړاندې د پېښتون د ذات، نوغې او
تاریخ په حقله خو خبرې او معلومات.

تاریخ

د پښتون د تاریخ په حقله ګنړی دعوی او د دلیلونه وړاندې کومله شي - دیر خلق چې د پښتنو رنګ جو سې او کړو وړوته او ګوري او چې پوزې ته ئې په کښې پام شي نو واټې چې پښتنه د بنی اسرائیل او لاد دس - د دې دعوی مقصد داده چې دا سې معلومېږي چې هغوي د پښتنو شجره او نسب بل چا پوري نشي تړلې - د پښتنو په اسلامي عقیده ، ژوند ژواک او عادتونو د یهودیانو دومره اثر دس چې په دغه دعوی او دلیل کښې بنه مضبوط وزن بنکاری

زه په ځانی د پښتنو د تاریخ او شجري په حقله په زړه کښې ګنړی تلو سې لرم او غواړم چې د پښتنو د صحیح تاریخ په حقله معلومات ترلاسه کړم - د ټولونه د زور او پخوانی مئرخ تاریخ چې کوم ما کتله د هغه د هیرو ډوټس (Herodotus) دس - هغه چې څه اوریدلی دی هم په هغې یې یقین کړې دې او هغه څه ی لیکلی دی ده د پښتنو شجره د «بکتیا» علاقې سره تړلې ده چې تور رنګي لنډۍ خلک پکښې او سیدل وائې چې پښتنه د هغى وړوکي قبیلی نه دی چې د سرو زرو او مصالحو کار کسب به ئې کولو - هغه وړاندې

وائی چې دا سره زر به ډېر په ګرانه د ژوند په بیعه او سره د سر د خطرې د هغه صحرائی میبرو نه ترلاسه کيدل کوم چې د سپو هومره غټه وو - او دا سره زر به ئې د زمکی د تل نه رابهړ کول -

د سرو په دې درنګ لرونکو علاقه کښې سپوا د اوښ
بل هیڅ یو ځناور د غمهې انتها ګرمی نشوه زګملې څو
چې کله دغه میبری به د شپې دلاړو او خپلوا
کورونو جو پولو دکار نه ستړی ستومانه یا ډورخې د غر
د تاؤ نه د بچ کېدو دپاره په خپلوا غارونو او سوره ورنو تل
نو دا «بیکتین» به په یو منډه د خپلوا اوښانو په ذریعه د
ماښام کېدو نه وړاندی ددې سپړی خورو میبرو دغه راغونه
کړي شوي سره زر راغوندول

د هیرو ډوټس وینا ده چې دوي کښې به اکثر ګسان مړه
شول ولې ځنۍ به ددې قیمتی او سپنۍ په راپرو کښې
کامیاب شول - ددې بیان نه ډیرې خبرې ثابتېږي

(۱) بیکتینز دومره پنه جنګیساڼی نه وو لکه خومره چې
یونانیان وو - ولې دوي پنه دروغېن وو -

(۲) نړئ کښې د سکندر اعظم په زمانه کښې هم ډ تجارت
(سوداګرۍ) او اجاره دارۍ نظام موجود ټ

(۳) چې دل ددې خبرې ایکي یو ثبوت دنه چې پښتنه پنه
اسرابیل (یهودیان) وو

(۴) ساده ګل هیزو ډوټس بالکل رښتیا وئیلی ډی او ځکه

ئي په لویه پیمانه دروغ را تول کړي دی - نړۍ کښې د پر هوښیار دروغېن تېر شوی دی دغه وجهه ده چې ساده باده هیرودوټس هم په هغوي یقین کړئ دسمې ددي نه دا هم ثابتېږي چې کوم خلق د هیرودوټس په خیالي بیکټیا کښې او سیبری (هیرودوټس د جغرافیي په علم کښې د پر کمزور سه او زړه یونانی ژیه کښې د ګپ شپ د پر هلویه خزانه موجود وه - په دغه ذخیره کښې داسې دروغ او ګپ شپ شامل وو چې د هغې په لوستو بنده له بنه خندا ورشی او حیراته هم شی) - نه خو واړه ، نه تور او نه ئي په کاروبار او تجارت اجاره داری لرله - بلکه ددي په ضد دوي بنه بنکلی تندرست ، سره سپین او ساده خلق وو او د تجارت په مقابله کښې ورته مرګ کول یو بنه ساعت (وخت) تېرسه بنکاریده

په ظاهره د هیرودوټس دغه دوستان د "بیکټینز" د رغو لختو او دریابونو په غاره پراته وو - بنکلی پیغلي ئي واده کړي وې او بچو ته به ئي د جنګ ، میرانی ، مرګ او فخر قصی کولې - حکه چې پښتون به هر هغه خه معاف کړي کوم چې په بې کچه مړانی وړمه شې دده د کلی نومونه یونانی ژیه کښې دی - د ده د قبیلو دود دستور هم د یونانیانو په شان دهه - د یونانیانو په شان پښتون ستر شاعر او جنگیالې هم دهه او هم د هغوي په شان دده اکثر جنګونه د زنانهه دهه په سرکېږي

پښتانه خه لېکلې تاریخ نه لري - ولې داسې په زرگونو
 اثار لري چې د تاریخ برخه ده - داسې ډير کانۍ ترلاسه
 کېدې شې چې ددوی د ژوند قیصی پر لیک دی
 د ټولو نه زاره آثار د یونانی دور نه ډېر په شا بنکاري
 ددې آثارو انداز او نمونی بالکل هم هغه دی لکه خنګه چې
 د هندوستان په پوپی او "اُریسه" ریاستونو کښې ترلاسه
 شوی ګډاګو او بتانو د خدوخال نه خرگنددي - (دا دوه
 داسې خیزونه دی چې انسانیت خپلو کښې رایو ځائی کړي
 دی) ولې کوم چې نن په پښتنی علاقه کښې ترلاسه
 کېږي هغه ددې سره هیڅ سمون نه خوری
 البته دا خبره په خپل ځائې چې کله مونږ دبده مت او
 یونانی دور ته را اورسو نو د هغوي دګډاګو، دبده مت
 دبتانو ، بادشاھانو او زیرگانو آثار د موجوده پښتنو
 خدوخال سره سمون خوری - دپښتنو زیاته غصه به د بده
 مت د عدم تشدد اوږد رد عمل وي
 د نسل په لحاظ پښتون بالکل یونانی دسے چې نسل
 خپلو کښې په خه وجه یو شوی دسے او هغه وجه کومه ده
 دې باره کښې معلومات نشته، او نه زه په دې حقله خه
 فکر مندی لرم - پنځه زره کاله مخکښې چې هر خه تېر
 شوی دی د هغې باره کښې خه باک نشته - ولې دا خبره
 هم په ډاکه ده چې د مسلمانیدو نه وراندي پښتانه اريه
 (بده مت) وو او د بدهه مت نه وراندي هندوان - زه په دې

نه پوهیبرم چې دوی کوم قسم بدھ مت باندی عقیده لرله
حکه چې د بدھ مت جوړکړي په زړگونو مجبیبمې ئی
لرلې

پښتون د نقېي بنه ويستانکي دې ولې بنه سپاي نه دسے
د ساد یو پیغمبر حقیقی پیروکار جوړیدو نه ډیر ازاد
ولې کمزوری بدھ مت ۴ هر خه چې دی خو پښتون
یهودی نه د ۵ حکه چې د اسې یهودی به کوم ځائی وي چې
خپلو بچو ته به د جنګ ، مرانی او فخر قیصی کوي - په
دی اساس مونږ وئیلې شو چې پښتنه هند ته د راغلو ټولو
قامونو ایرانیانو ، یونیانیانو ، منگولو او ترکو نسلونو یوه
ملغويه ده -

هر یو نسل دده په اقدارو ، بدۇ نظريو ، عقیدو او د
مینې په بدلو خپل خپل اثر غورزولي ۶ - د پښتون مزاج
لکه دده داغوستن پاک او سوته دسے - دې جنګ جکړي کوي
ولې د سپاهي جوړیدو نه کرکه او نفرت کوي - د ۷
موسیقى خوبنوي ولې ډمانو ته سپک گوري - دسے نرم خويه
او زړه سواندي دې ولې ددې خرگندونه نه خوبنوي - دده
وينه ګرمه ، مازغه سخت ، په اصل کښې غریب خو په
ظاهره غاوره د ۸ - که چري دا د یو یهودی خصلتونه او
ګنرلې شي نو پښتون د پوزي او نور هر خه سره یقیناً چې
یهودي دسے - د ټولو نه غوره لار به داوى چې مونږه دا خبره
په ځائی پریبودو چې دا هر خه څرنګ شروع شو او ټوله خبره

دې ته راولوچې دی او سخه دیه - نه خو یهودی دیه او
 نه یونانی بلکه پښتنه دا سی جذباتی خصلت لري چې
 مینه ناک دوست او خطرناک دې من ثابتیدی شی - د د د
 ټولو نه بنه او خراب خوی دا دې چې دیه د مینی نیغه لار نه
 پیژنی (نه منی)

وران دې گلستان دی اې ببلله ! د پښتون د باغ
 نوم د رقیب لیک دیه په هر بوتی د مجنون د باغ
 خوار و زار بچې دی بې هنره بې کماله دی
 غوبدئی دی کانه لاسونه شل، سترگی پرکاله دی
 لال ډوب دیه ایروکبې او مرجان پروت دیه په خاورو کبې
 زوی د شهباز ګرځی چمری خوری په سیل دواورو کبې
 پاڅه اسڅلې ! مستې توره او ایمان واخله
 شرق شه، اورشه تندر شه او نرشه خپل جانان واخله
 څار دی دشنو بریتوشم غلام د غلام زویه ئی ته
 پروت په دوسي کبې ئی که زر څله څلې ئې ته
 توره دې راواخله ننګ پښتو او اسلام پور ته کړه
 له خپلو مستو سترگو دی نامه د غلام پور ته کړه
 پاڅه ننګیاله ! نن دلبر او جانان او ګته
 نوم د پښتون ګته ناموس د افغان ګته
 ټول جهان حیران کړه د خپل شان په ټماشا
 اسې د احمد زویه اسې بچې یه د شیر شاه

(فوکلوری سندريپ)

اولسی سندريپ

که چري یو نسل ايماندار وي نو فوکلوري يا اولسی سندري د هفوی د روحاني شخص عکاسي کوي احساساتو کبني ايمانداري ډيره اسانه ده ولپي دا د اظهار په شکل کبني راوستل ډپر گران کار دئے او ٻيا په خصوصي ډول چې دغه قام مهذب هم وکرخی - کله چې روایات د انساني سوچ خرکندونکي وکرخی او کله چې سترگې د محبوب د مخ په ځائي د اوريدونکو په تماشه شي نو دغه وخت کبني رواجونه په موسيقى او اخلاق په جذباتو غالب شي او خواهش د محبت ځائي ونيسي همدغه رنگې که چري تاسو ته د پښتو فوکلوري سندري ستغې ، لغري (بې حیا) او نیغ په نیغه بسکاري نو دا مه هيرويه چې پښتون په یو ځانله علاقه (وادي) يا وړوکۍ کلی کبني ساده او روایتي ژوند کوي او په ځائي د مهذب کېدو هر وخت ډیشتلو دپاره فکرمندوی - راخې چې د دير وادي ته لار شو

وکوري هغه دئے زمونږ طرف ته د یو ميانه قد حساس سمه راروان دئے - څنهي ئى اوږدي دي ، وېښته ئې غور کړي او ګومنځ کړي دي لکه د ټپسرد تاج په شان ئې په یو سور رومال کبني وېښته راتاواز کړي دي - په وېښتو

کښی ئې ھل ایخې دے، سترگې ئې په رنجو تورې کړي دی
شونډې ئې په دنداسه سرې کړي دی - ستار په لاس او
توبک په اوګه ګرځوی - په ظاهره ډیر نرم مزاج او بې
ضرره پنکاری - دا خلک ډیر ریښتنی ، میرنې او تورنې
دی - دوی یره نه پیژنې او مرګ له غاړه ورکولو دپاره
زیات ژوندی نه پاتی کېږي - دوی ددې تورو سترگو
اورنګ کړو شونډو دپاره ډپر خه ورکوی - د یو زړه ورې
قبيلې د یو پښتون زوې کله هم په جنګ کښې پتېږي نه
بلکه که یږدې نو هم خاندی او سندري وائی - دې به په
جنګ کښې ځان وژنی که دې هر خومره مضبوط ، تکړه او
خشته وي ځکه چې دې صرف مینه ، خندا او جنګ پیژنې
نور خه نه ده ته نور هیڅ نه دی خودلې شوي - راځۍ چې
دده سندري واورو -

دلری لری خلک را غللم قام
دیدن لہ س تاد لری لری
زمایادیری س تا اویری وری خبری خبری
دلری دلری لری
خوله دیے مسکنی س ترکی غمازی
په لچک لچک په هوا ئی
باغ ک بند م ببلی س ترکی وانہ
ستاد دیدن شولے موتازہ
خدا یزو که حورے س تاد نوک وی برابرے

جانان دلب رے دلرے لرے
 زما په خوا کبھے هم نخرے کھے
 چی درنه تبھے تم هم نعرے کھے
 کله خندا کله بھے بھے کھے
 زما حان زو ان زوہ ذرے ذرے کھے
 فربنستے ماتے دشیطان کپلے وزرے
 ارمان دلب رے دلرے لرے
 کله دے هو! کله دے ندوی
 کله دے نن کله سا وی
 په ژرا سرے سترگے زما وی
 موسکی رنگپنے شونپے ستا وی
 کله سور گل شے کله شے دا ور بخڑے
 جانان دلب رے دلرے لرے

اؤلاندی پتو کبپی دسیند په غاره یوہ جینی په خوب آواز
 کبپی ^د سندره وائی -

حه چي لبر سيل وکرو	بره اسمان ته خو
ددکي تياري له کوره	دنور جهان ته خو
حه چي مستير له ورکرو	د بے خودي وزري
حه چي جنت ته خو	حه چي رضوان ته خو
داد خزان تياري	کرو په تيارو کبپے ورکپي
حه چي بهار له خو	حه چي بوستان له خو

دا د ملنگ تکوئه
 ماه تابان له ٿو
 دريانى نه گئوئه
 کور د جانان ته ٿو
 شراب خکلنى دى
 نن ببابان ته ٿو
 لرے لي دللي دى
 غيره د خزان ته ٿو
ددنياگهي قصص
 بره آسمان ته ٿو

دا د جهان خبره
 تخت تاؤس ته ٿو
 نور د رقیب د کوڅه
 مونږ مستانه ليونی
 مونږ د جانان د شونډو
 چکه مست مست مجنونان
 مونږ يو ، بخري د نور
 د گل په شان په خندا
 راچه چي هيئه کرو
 چه چي لږ سيل وکرو

دغه رنگ ميني پيل کيري او بيا هلك دچا په خله خپل
 مور پلار ته پيغام رسوي - کله چي دواوه غاري رضا شى
 نو بيا ددغى سري کمترې دقايو کولو دپاره نيته کينسودي
 شى - دهلك د کور جينکي نوي او خشته جامي واغوندي
 او ناوي بنه خشته سنکار کري او دواوه لاسونه ورله په
 نکريزو سره کري تبل سره پنه کيري او د خندا سره د
 خپلو خوشحالو اظهار داسي کوي .

او گوره جانانه د ٿياره نه رنها جوره شوه
 نوي سپرلئ راهي : گلونو دنيا جوره شوه
 زمکه لکه شاهه ابي بوره ، ورکه سپوره وه
 چرته مروره مستوي تلي د خپل کوره وه

پانی گتے نه وے په هر بوتی د مرگ سورے ڈ
 شرنک د ژوندون وغلے ، میخانه ئے تشه توره وہ
 یاساندے او اوپسکے ، پاتے سپینه خندا جوره شوہ
 اوگوره جانانه دتیارے نه رنا جوره شوہ
 یا جمدون ارمان و ، یا رنگین نشه رنگونه شو
 مینه رو مسکے شوہ ، په خندا ورته گلونه شو
 مست شو ساقی داسی ، کل جهان ئے مست بے هوشه که
 هره سا امید شو ، هر نظر کبپی خمارونه شو
 هر قدم کبپی تال په هره خله کپن مسکا جوره شوہ
 اوگوره جانانه د تیارے نه رنا جوره شوہ
 بیا سپورمی کاسیره شوہ ، په سترگو اشارے کوی
 بنکلے ، نوئے مسته ، شرم شرم کبپی نخرے کوی
 هر خوا مینه مینه ده ، شرینه ده ، رنگینه ده
 رنگ او حسن یو شو ، مست شو خاندی مسخرے کوی
 خوب نه جوره خمار شو ، د فراق نه لیلی جوره شوہ
 خاندا اے جانانه بیا دی ورانه دنیا جوره شبوہ

او بیا دوی د واده په مزی و تپلے شی او په خوشحالی
 ژوند تیروی ھکه چې دوی ته پته ده چې دوی تر ڈیره موده
 ژوندی نشی پاتی کیلې
 یوه ورخ دے د کوره بھر وحی نو بیا هدو راستون نشی
 دے په لاره هم د خپلې وینې او خپلې قبیلې سره تعلق

لرونکی د یو بل دلّاسه د گولیه بنکار شی او بنجی ته ئی
 د خوشحالی هغه لگ وخت ، دوه زامن او د تول عمر غم
 په وراثت کښې پاتې شی هغه دده توپک او ستار د خپلو
 بچو دپاره په کور کښې اویزان کړي ډې ته دا خودلې
 شوی چې د ماسنام په وخت کښې د مینې د سندري په
 او ريدو به خنکه خپلې اوښکې پتیوی - دا د خپل مشری
 زوی دیر دارمدار کوي ځکه چې ده خپل پلار ته تلې دے
 او په کشري زوی هم مینه ماتوي ځکه چې دې لکه د پلار
 په شان خندا کوي کله چې دا ماسنام د انغری په غاره کیني
 او خپلو بچو ته گوری او ورسه خواکښې ځای خالی ویني
 نو خاوند ورته یادېږي څوک چې او س دلته نشه - هلکان
 ترې تپوس کوي چې زموږ پلار د چا په شان ئ - دا هغوي
 ته نشي وئيلې چې ګنی هغه څوک لوپی ډاکټر ، یو فلسفی
 یا لوپی عالم ئ - بلکه دا ورته وائی چې هغه یو عظیم
 انسان او ستر جنگیالې ئ او ورته د جنگ په حقله هغه
 سندره واپی کوم چې د مليزو او علیزو ترمینځ شوئه او
 مليزو پکښې علیزوله ماتې ورکړې وه - او پکښې ددوی
 پلار د خپلو دریو ورونيو او پنځو تربورانو مړ شوئه
 پښتون یو دیر نرم زړه لري خو په ظاهره د سخت او
 تریخ وجود په ګوشش کښې وي - دوی دومره بنه جنگیالي
 دی چې خپل کمزوری اړخ خرگند پرېږدی - ځکه وائی چې
 دیر مه خوبېږه څوک به دې لواړ تیر کړي او مه ډېر ترڅېږه

چې خلق دې د حلق نه وتوکۍ - پښتون خپل خوکوالې په تریخوالی کښې پتې ساتی او ځان ډیر پاک او ساده ساتی دده د تشدد نه ډک فطرت ، مضبوط وجود او نرم زړه د ژوند دپاره یو نا پائیدونکی ولې دشاعری او مصوري یو غوره نمونه ده - دده خبره ډیره سټغه بنکاری ځکه چې دې نه غواړی چې څوکه ئې نرمې سترګې اووینی دسته تاسو ته د یو بدمعاش بنکاره کیدو په ځایې د خپلې بنهی دپاره په ژړا هم لیدلې کیدلې شی

د پښتون بچې ته مور پلار د خپلو سختو بنکاره کولو کوشش کوي - د کمتری سترګې هم ډیرې مینه ناکې وي ولې د باز دپاره د بنکار موقع ده ځکه خود ده د کمتری په شان سترګې پتې کړی او د ځانه باز جوړ کړی ولې په شپه کښې څنې وخت د ژوند او ڈ د ژوند سخته هیږې کړی او لکه د کور کړۍ دا سې سندره شروع کړی - شپه وه د سپرلې ژوند رپیدلو په ګلونو کښې ټول جهان روښانه وئ ، وه تیاره زما خیالونو کښې بنکلې د سپرولې رهنا د مینې د آواز په شان روح ئې د ژوندون نیوہ د حسن په دامونو کښې ځه د ولې ولې په دریاب کښې روک لاهو ئمه ډوب په ټې حسابه لاجوابه تپو سونو کښې ماوې ژوندون څه ده ، یو جنجال چې معنۍ نه لري بې مطلبه دردې لې اور کښې او غممونو کښې

کوز شومه چمن ته د لبستی غارې ته لارمه
 څاځکی له د جوند م کته کور چرته سینډونو کېښې
 حسن باغ کېښې او خندل د هر سوال ئې جواب وکا
 ژوند شولکه ناوې د امېد په سرو ګلونو کېښې
 هغه سري ګټه چې په قسمت کېښې ئى سپرڈل نه وئ
 ګټې شوی د با دلارې خورې شو په بادونو کېښې
 هرې ذري چغه کړه چې ژوند د ړوند ډیوه نه ده
 نه د غم قصه بندی داور په زنځې ښرونو کېښې
 حسن دمه بس حسن چې هم خداې او هم جانان دے
 دې فانی مکان کېښې مل مثال دلامکان دے
 یو د ګلاب مخ کېښې چې سنکاره کوم جوابونه دی
 نشته یو هم نشته د منطق په کتابونو کېښې
 مینه چې تالاشی یو اميد شی یو ارمان شی ټول
 حسن په ځلاشی تورو لو د غمدونو کېښې
 ژوند او درد او غم همه ګړئ شی د زنځې د نور
 مرګ او قسمت ډوب دریاب د خمارونو کېښې
 وخت بابا د تال ده، بې پایانه سمندر نه ده
 تال د ساز ژوندون ده، چې کډېږي په سرونو کېښې

پښتون غریب د خپل زړه د اواز په رنډا کېښې هیڅ نه
 پوهیږی چې ملا ورته خه ښائی په هنې یقین کوی ماتا سوته د ده د
 فوکلوری سندري مطلب و خودلو ولې د ده د اهمو عناصر و

يعنى سر او تال په حقله مي خه نه دى وئيلې - مونبر د فوكلوري سندرې په لوستلو سنه نه شو پوهيدې ترڅو چې مو دا اوريدلې او ليدلې نه وي مونبر بحمل په الفاظو کښې بیانولو سره نشو پیژندې - پکار دی ګونبر دا په خپلو ګوتو وګورو او ددې په جوړيدو کښې چې کوم ژور او د نرم والی ابدی رنګونه پکار ولیې شی دهغى احساس دا کپره خپلو اننګو سره په مخلو نه معلومې ګه نو که تاسو په حقیقت کښې د پېښتنو فوكلوري سندره اوريدل او پیژندل غواړۍ نو د ځنۍ دریابونو غاړې ته ورشه په خصوصی توګه د مابنام په وخت کښې هلته جینېکې په منګو ډکولو او په ډلو ډلو څلمى دامیدونو او خواهشونو نه ډک نه ددې ګودرو په خواو شا کښې په ګرځې وړا ګرځې دوینه زه تاسو ته د فوكلوري سندرې په ځای د مینې او محبت یو داسي داستان بیانوم کوم چې په روایتی انداز کښې په واده او بچو راورو ترسره کېږي زه افسوس کوم ولې دا بالکل د پېښتون شان دې - دې د واده نه بغیر د مینې تصور نشي کولي او که چړي داسي وکړي نو د ژوند د بیلات په سر به ئې کوي - نو ځکه دده ټوله عشقیه شاعری د هغه خلکو په حقله ده چا چې دا جرات کړې وي یاد دنیا ټولې معاشری کړې وي - د یو دستور په ماتیدو ستاسو لټون کوي او په داسي جرات کولو به په تا شاباشې وائي - انسان د بت شکن احترام کوي ولې ځان د مندر یو

لوی پجاري گنی

پښتون د خپلې لور مئین وژنی ولې د مینې سندري د زړه د اخلاصه وائي - تاسو به منئ چې دا یو عجیبه رویه ده - لکه څنګ چې تاسو یو غل پانسی کوي او د سوداګر صفت کويه -

مینه حسن جوړ کړی بیا پې شی مینه مینه
مینه لیونی ده ، لیونی ده مینه ، مینه
چری م دا خیال ټچی بنايیتست ، خوانی نیاز
پت دې بس په دوی کښی د شوق ، عشق او طلب راز
ماوې ټایاز خیشته ، محمود ټد خیشت وړه
څکه داستان جوړ شود محمود او د ایاز
اوسم په دې شوم پوي چې شهباز د سترګو ننګ دې دا
بل ځان ته کمتره کړی او ځان ورته شهباز
لوبه لوبه ده ، د ځان مړولو خوب دې عشق
دا دې د ادم او د حوا د سترګو راز
مینه جمات جوړ کړی په تېرو کښې د خپل غمه
مینه په مستې ، بنائیست کړی جوړد خپل صنمه
بیا په سجده تیتله شي ، درنه په ګلو ونه
مینه حسن جوړ کړی بیا پې شی مینه مینه
د قانون په حقله د مینې سندري نشته هیڅ یو شاعر د
خپل بچو د مور په نوم سندره نه ده وئيلي پښستانه هم د
نورو په شان احساسات لري - دې عیش او عشرت او بند

نه شی زغملي ولي دسمه گولي هم نه زغمي - احساسات په
 دواړه حالاتو کښي یو دي - چونکه دله غریب او مضبوط
 دله نو ځکه بئی خیالات طاقتور دي - د خیالا تو اظهار ئې
 وچت وي - دله دغه نشي ورکولی نو ځکه د خربوزي پره
 ورکوي - هم دغه هر خه دي - ولی کله چي د مینې
 سندري په وائي نو دده سترګي نرمې او ځنه که خويه ولې شی لکه
 ځنګه چې پکار دي - مينه او خويونه خو آفاقی دي

يوه واقعه

د پیښور وادی کېښې د ژمي مابنامونه دیر اوږده او په تیارو کېښې پتې وي - دا مابنامونه ډېر یخ تک تور او د قسم اقسام دروغو رسنټیاونه ډک وي - په ژمي کېښې د هر چا دا کوشش وي چې ھان خپلی ډیرې ډندي یا کورته ورسوی او د تود او په غاره کینې د اورلېبو او غرغندو ته ګوری دروغ رسنټیا رایو ھائی کوي او ھان مشخولیه -

د ژمي یخ مابنامه - زه د نور کله په شان د تود او په غاره یواحه ناست ووم چې دیکېښې مې بار (باهر) د خپل خوب آشنا مرتضی خان د پېښو بنکالو (کشار) واوریدو مرتضی خان دبار نه آواز وکړو - کوم ھائی کې یا په ماوې راوحه یاره دننه رانو ھه - ورپا سېدم ور یو لري کړو - د هغه دواړو ټوپک مارو ماته سلام وکړو او یو غارې ته ودرې ډل - زه او مرتضی خان دننه رانو تو - د مرتضی خان نړۍ نرو چکه بدن او خو دونې نه ډیر دنګ او - اوږد هغه ، پلن تندکه او ورکو ټې زنه ئې وه جامی ئې دومره پاکې (صفا سوته) نه وي - لاسونه ئې لکه د قصابانو په شان ګلک ، ستغ او خیرن وو که زما په ھائی بل خوک او نو مرتضی خان به ئې چرې هم دننه نه او پرېخه خو ما هغه ھان سره خواکېښې جوخت کینو لاواو د هغه په راتګ د زه د اخلاقه ډېر خوشحاله شوم - دا ھکه چې زه

هغه د مودو نه پیژنم - د هغوي کورنيه او زمونبر کورنيه د
پخوانه يو بل پیژني د نیکونو د وخت نه -

مرتضي خان د يو مغوروه خان مشر زويه - د خپل
غاوره پلار د سپکاوي بدل اغشتو دپاره مرتضي خان د
پنځلسو كالوو چې د کلې يو بل خان مړ کړو - هم
د پنځلسو كالو عمر کښې مخروف شو او هم دیزشو كالو
شونسکار ونیولو او خوارلس (۱۴) کاله قید کړې شو -

مرتضي خان خوارلس کاله
جيلونو کښې
ولوغرېيدو او جيل کښې پرې قسم اقسام ظلمونه وشول -

کله چې د جيل نه را خلاص شو نو د قام پرستو يو تنظيم
خدائي خدمتکاري کښې شامل شو او بیا ونپوله شو
يو بدنامه قيدي او خود کمزورتیا له کبله ورله جيل کښې
نه د کورو سزا ورکولې شوه او نه تري سخت مشقت
اغستې شو - هم دا وجه وه چې د هغه به خه خوبنې وه هغه
به ئې جيل کښې کول او د جيل واکمنان تر پوزي له
راغلې وو خو هغوي له دده هیڅ علاج نه ورتللو.

مرتضي خان د اور خواکښې کیناست - زه ورته مخامنځ
کیناستم - وايه کنه کماندېره وخت خنګه تیرېپې
مونې به هغه ته کماندېر وي ځکه چې کله په ۱۹۳۰ء کښې

د خدائی خدمتکارو تحریک شروع شو نو هغه پکښې کماندېر
و - مرتضي خان د اور لمبو ته نیغ نیغ وکتل او دشونه و په
سر ئې ووې - "یار اوس خو بس مرګ ته شپې ور ځې صبا

کول دی - ژوند خو بس دغه ؤچی تېر شو -
 زه به شه يم او ژوند به مېشہ وي - ما د هغه سترگو
 سترگو ته کتل د هغه سترگې تکې سرې د شوگironه ډکې
 وي - مونږ دواړه چې به کله هم یوځائې شو. نو زه به
 دې کوشش کښې ووم چې تپوس تر وکړم چې هغه خپل
 خوړ اشنا عطا محمد دې ولې مړ کړے ؤ ؟ نن هم ما د
 کتل اوهم هغه تپوس مې ترې
 هغه سترگو ته
 وکړو

یار نن خوراته ووايده کنه چې تا خپل یار عطا محمد
 ولې مړ کړے ؤ - هغه ماته په کتو شو بیا ئې سترگې اور
 پلو واړولې اووې وئيل -

دا خو زما د تره کارونه وو کنه ! د هغه تره چې اوس
 ئې هم په ماباندې دا مشاده (شکل) بده لکې - تاته خو
 پته ده کنه چې زه دولس کاله مخروفوم ما خان سره د
 تکړه ګسانو یو تولګه برابر کړے ؤ - دې ګسانو به په لارو
 شوکې او ډاکې کولې او هرڅه به ئې ماله را اړل - ددي
 بدل کښې ما هغوي ته دا ډاډ ورکولو چې د خرڅ خوراک او
 وسلې هیڅ غم مه کويه - زه پوهه شه او زما کار پوهه شه
 دلې ما دا هرڅه د خپل حرص ناک او لالچې تره په ډاډ کول
 هغه به زه په شا تپولم او مابه د هغه تول دشمنان د خپو
 لاندې کول - زما په وجه هغه د فرنگیانو په نظر کښې
 لوئې سرسه شو او د کلې لوئې لوئې خانان به د هغه مخې له

نه راتلل - تر لري لري د هغه ددغري سرے نه ۽ زه نه په
 ڇان ووم نه په جهان - ماته ددي هر خه هيٺ پته نه وه -
 ما خو وي چي دے زما تره دے زه نه د زه غونبه اؤ د
 سکه رور زوئي يم نو په دې وجه ما ڏير په مينه اؤ اخلاص
 دهجه عزت کولو -

د ماہ میاشت وه - سخته یخنی وه یوه ورخ زه خپل
 تره وغونبتم - زه ورغلم اؤ د گرم انغري غاري ته کیناستم
 - زما تره رانگه اؤيو اورده قصه ئي راته راواغشته -
 تکي په تکي ئي راته هر خه تير کول - تره مې ووي چي
 عطا محمد خان هغه پسي شوے دے اؤ د هغه په سر ئي
 پيسپي ورکري دي - تره مې رانگه په خپو پريوتو - زنه ئي
 راله ونيوله اؤ په ڙرا شو هغه ماته ووي چي بچي زما اؤ
 ددي کور د عزت خيال وساته - ما د هغه زورند لاسونه
 دیکه کول - ماوي دا د مکر اوښکي مه تویه وه - زه هيٺ
 هم نشم کولي په ما هيٺ بې هيٺه پردي کورونه مه ورانوه
 په دې کښي هسي چا چي هم راغله هفي خو خه ڙرا
 انگولا ونه کول البتہ ڏپر په خفکان سره ئي ووي -

”خوانان خلک خه له غواري شکر دے ته زلئي ئيولي
 تاباندي ددي کور د عزت اؤ مشرانو هيٺ حق نشته ؟ تول
 کور ته خومره په مينه محبت اؤ «فوارو خسکو لوئي کري -
 مونبر ستا د ڙوند یوه یوه هکري شمارله چي شکر دے ته به
 لوئي شپي اؤ کخيري د تول کور ننگ اؤناموس به شي -

مونږ ته دي له غونبختلي چې به سخته کښې به مونږ په داګه پرېږدي ! - د خپل پلار نه لګ عبرت واخله عبدالله لالا خو خان پیدا شوې : د خانانو په شان ژوند نې تېر کړو اوز د خان په رنګ مر شو -

بس یاره په دی خبرو زما زړه نې شو ماوې بس تېک ده زړه به د عطا محمد خان غم وکړم -

ماوې مرتضی عطا محمد خان خو دېر خطرناک مخرور ڦ - دېر تورزن ، بي رحمه او مضبوط سره ڦ تاهفه سره څنګه ډغره والو ته غاره کې�وده - هغه خو دا سې سره ڦ چې نه نې د سرکار قانون متنو نه د کلې اوز د خلکو -

خلکو به د عطا محمد خان د بهادری قصی دېرې په خوند خوند کولې - خو ما به تل د عطا محمد نه سخته کرکه اوز نفترت کولو - څکه چې هغه زما د سکول د ملګري بودا پلار وژلے ڦ - هغه وخت زړه ورکړتے ډم او ما ته دا پته نه وه چې زما د ملګري په پلار د عطا محمد دکورنسې بدل پاته دے - کله چې دا بودا زلې ڦو نو د خوانې په مستې کښې یو څل د یو کمزوری حق د خپو لاندې کړے ڦ خود هغه کمزوری نه یو عطا پیدا شو.

هغه لونې شو او ورته نې وریاد کړل چې راشه او س دې عمر کښې هغه دُربې - څکه چې د پښتون د وښې بدل بغير د وښې نه خلاصېږي - پښتنو روایاتو کښې دېرې دا سې خبرې شته چې پښتائه نې د خپل خان او سر

نه هم قيمتي گنني - دی نه علاوه گن داسي رسمونه او رواجونه هم شته چې پښتنه ې د هر چا د سر نه اوچت او قيمتي گنني - عطا ورو ورو لوئيدو ، بيا غوتک شو - ده به هر وخت خپلې مورته کتل چې سر به ې په زنگون نسکور نیولیه ئ غم کښې به ډویه پرته وه عطا به خپلو رونيو ته هم کتل چې د خپلې مور تیته سر یو دو کښې حیران کړي وو - هغه به دې ته هم کتل چې ځنني وخت به څه بحث شروع شو نو وروني به ې سر زښکته کړل - عطا به زړه کښې کړل ریبل شروع کړل چې يا خود بودا دا سر خورول غواړي او يا لکه د خپلو رونيو په شان تل سر پښکته ګرځول پکار دي - عطا ټوپک ته لاس کړو او د بدنامۍ او کمزوري هغه تور داغ ې ووینځه - د هغه ځوانې وینې جوش وواهه او خلکو ته ې د خپل غیرت زور . وخدولو - ګنونو خلکو ووې چې افرین شه او په داسي زوئي شه - خو په ما به د عطا نوم ډېر بدلګډو ځکه چې هغه وخت زه د بودا ددغه هر شهه نه وئم خبر - ما خو به د هغه سپینې ګپري ته کتل د هغه خوبو خبرو او شرافت ته به مې کتل په کور کښې ناسته بندھه ته به مې ورله کتل چې هر چاسره به ې ډير په میته محبت خبرې او راشه درشه کول - بودا چې په ځوانې کښې شه کړي وو زه د هغې نه وئم خبر -

د پښتنو دا عادت دے چې شوک قانون نه مني او د خپو

لاندې کوي یې هغه ددوی دير خوبن وي - بيا چې قانون
 ماتولو واله بنه بنکلې مضبوط او بهادر زلې وي د هغه
 صفت خو د هر چا په ژیه وي - پوداگان او مشران پرې
 څه لک دېر بدوانۍ خود زلټ زلموتو دپاره هغه د یو نمونې
 او هیرو په شان وي - د عطا، صفت د هر چا په ژیه وو -
 کېدې کېدې یوه ورڅ هغه زما د نیکه ژرندي خوا کښې
 مړ پروت ؤ - ټول کلې د هغه لیدوله راجمع شوی ؤ - زه
 هم ورغلېي وم - هغه وخت زه هیله د دولسو کالو وم -
 خلکو به هغه ته کتل او د هغه ټولی غودې نا غودې به ئې
 بادولي ورسره به ئې د مرتضۍ صفت هم کولو چې عطا
 ئې مړ کړو - مرتضۍ زما د خوب اشنا بدلا غشتې ؤ نو په
 دې وجه زما دير خوبن ؤ -

دېر زر ما مرتضۍ په هتکرو کښې ولید - د هغه د
 نیولو دپاره د پولیس دېر ګادی دک راغلي وو - د کلې
 خلګ هم په ګن تعداد کښې پولیس والو سره وو - دوی د
 ټول کلې نه ګير چاپیره تاؤ شوی وو - مرتضۍ سره ټول
 تال اته کسان وو - دوی د زره د اخلاصه د سرکاري دستو
 مقابله وکړه خو اخر ورسره کارتوس (کالتوس) ختم شو -
 مرتضۍ خپل ټوپک یو کوئې، ته وغور ټولو او په رنډا ورڅ
 یې ټهان پولیس ته حواله کړو د شپې یې ټهان پولیس له نه
 ورکولو ټکه چې د هغه دېمنانو پولیس والوو له رشوتونه
 ورکړي وو او پولیس دوی ويشتل غونښتل

ما په ړومبی چل هغه په هتكرو کښې بندیوان لیدلیه ئ په سرې پتی هم تړلې وه - ګولیه د هغه تندې معمولی شان ژوبل کړئ - پولیس هغه تانې ته مخښکے کرو - ورپسې د هغه نور مخروزان ملګري هم وو - د مرتضی حوصله بالکل په ځای وه - هغه ښه خندا خوندی کوله - پولیس دپاره چې د شربت راولو ووې - ښه په ډاډه زړه ناست ئ ټوقي نخربې ګولې ما به ډیر په فخر د کلی هلکانو ته وې چې مرتضی لري شان زما د تره زوې کېږي - دوی چې جیل ته بوتلل فرنګیانو په ڈه مقدمه وچلوله اوژد یو قاتل مرګ ګښی ې شل کاله قید کرو -

ما بیا هغه ډېره موده پس ولید - مرتضی په جیل ګښې د قید عمر پوره کرو اوئما د امریکې یوکالج ګښې د تعلیم سلسله ترسره کړه - مرتضی به ماته د شوکو ، ډاکو قصی ډېر په خوند خوند کولې او ما به ورته د لویو لویو بلدنګونو ، د جینکو او هلکانو د یو ځای سبق ، د فرانس د جینکو او د سپین د هلکانو قصی کولې -

خیر ما ترې تپوس وکرو چې اخرا تا عطا مر ځنګه کرو هغه ووې دا خو ډیره اسانه وه - تا ته معلومه ده چې هغه خو به د پخوانه قتلونه کول - په کلی ګښې هغه د ډیرو کسانو نه د بدل اخستو تابیا کړې وه - چې کله به هغه څوک مړکولو نو ماته به ټې د امداد دپاره ووې - یو چل ورته ما غاره کیخوده - مونږ د شپې درې بجې د هغه

یو دبمن پسی د حجري نه روان شو - هغه سره نه خوک
 ملګر - او نه نوکر - ماسره خپل دری نوکران هم وو -
 مخوران همیشه پرله پسی روان وي - مونږ هم یو بل پسی
 مخکنې روستو روان وو - اخر چې ستاسو ژرندي ته نزدې
 شو نوما خپل یو نوکر ته سترگه وو هله او پخپله د حاجت
 په بانه (بهانه) فصل ته ننوتم - عطا زما نوکرانو ته لکیا
 وو چې د هغه دبمن به خنگه د کورنې راویاسو او وزنو به
 چې - زه یو خو قدمه ورلاندې شو - و م چې د ڈزو اواز مې
 واژید - چې باهر راوم نو دوبم نوکر مې هم ڈک توپک په
 عطا ورخلاص کړو - عطا په زمکه نسکور پریوت او مونږ
 په فصلونو کښی پت پت رامنډی کړې - په کندو کپرو
 کښې راروان اخر خپلې حجري ته راؤ رسیدو -
 ما ترې تپوس وکړو اخر تاسو منډی ولې و هلې دا خو هر
 چا ته معلومه وه چې تاسو پسی خوک نه دي راروان - هغه
 ووې مونږ د مرې نه منډی والې - ما وي چې زر تر زره د
 مرې د خائې نه خپې راسېکې کړو د مرې یره زما په زړه
 کښې کیناسته - د عطا دغه یره هر وخت ما سره ود زه
 هلو دا ګنډ نه چې هغه مردے - زه همیشه دی سودا
 کښې یم چې هغه ژوندے دے - د هغه خبرې ، خندا د
 خپو سنکالو دا هر څه زما په زړه او مازغو کښې ګرځې -
 ماترې تپوس وکړو ولې ته د هغه نه یږی څه ؟
 مرتضی دیر په غلي اواز ووې تا ته معلومه نه ده زه

تول عمر کښې د هیڅ نه نه یم یږیدلے سوا د نا جوړتیا
 اؤ د کټ پوزي د مرګ نه - چې سړے په کټ کښې پروت
 وي خپل خپلواں ترکېر چاپیره ناست وي اؤ په ڈه باندې د
 مرګ خولې خی راخي - البته د مخروف په زړه کښې همیشه
 ګیدر ناست وي د هغه خو بې شمیره دېښنان وي - اؤ د
 مخروف د مرګ خو هلو خه پته نه لګي - اؤ که مړ هم شي
 نو خلک پري خه خاص بد نه واي - زه د عطا نه نه یږیدم -
 ما په هغه کله هم اعتبار نه ټکرے که هغه زما تره مرکولے
 شو نو زه ئې هم وړلیے شوم - کله چې د سر بدل کښې
 سر شي نو پکار ده چې د خپل سر په ځای د بل سر خور
 کړے شي - زما د دې هر خه نه نفرت ټخو خه وکړم د
 خپل تره دلاسه ما د عطا سر خورولو ته غاره کېخوده -
 د مرتضی تندے ګونجې ګونجې شو اؤ په مخ ې د کر کې
 نریه نریه خوله راما ته شوه - ما خو د خپل تره سره هم
 حساب کتاب برابر لو خو دغې ته هلو جوړ نه شوم زه
 ونیولیے شوم اؤ سزا راته واژولی شوه - د جبل نه چې
 راټم نو د خداوی خدمتکارو په تحریک کښې شامل شوم اؤ
 د عدم تشدد په فلسفه مې عمل شروع کرو - په دې وجه
 مې په تره باندې لاس وچت نه کرو - د عطا د مرګ بوج
 په زړه دننه تیروم -

مرتضی یو سور اسویلې وکړو بیا موسکے شو وي
 پرېرده سړیه دې زړو قصو نه خه جوړیه - ته لاس کړه دې

ستار ته اؤ خه راته واوره وه - ما ستار ته لاس کرو
اڳمکين سر مې پکښي واپولو -

د جرۍ شپه ده	اڻ نن د ڙمي مانيام
به ره سر وربرۍ	پوست شبنمي بازان
شروع قصه ده	غاره د اور خيام
مهين غبربرۍ	د شاعر سر اؤ ستار
ناز اؤ مستى د جانان	هنگ اؤ تکور د ڙوند
شاتار د غم وهى	شرنگ د ڇوانى کسبې پت
خندا مستى د ساقى	بت پرستى د ساقى
د غم قصه ده	يار شروع کړئ ماته
کله ڙبربرۍ	کله موسکے شى

موند اور لبو ته کتل اؤ غلي کيناستو - د نور بحث
ضرورت نه ؟ - د مر اور راتاژه کولو نه شه فائده ؟

ما چې به مرتضى ته وکتل نو چران به شوم پې یو خوا
هغه یو خطرناک مخورو او بلخوا د عدم تشدد پيروکار -
ما تري تپوس وکرو چې په دې منطق دې پوهنه شوم هغه
ماته وکتل وي گوره د تېرو څلورو کالو راسي ما د ڇان نه
سم ملنگ جوره کړئ ده اؤ د زيرگى جامه مې اغوسټې، هه
ما دا کوشش وکرو چې د خپلې خوښې په ځائي د خې، هه
خويونو مطابق ڙوند تېرول شروع کرم - په خپل ڙوند
کښې مې سم انقلاب راوست - د خلکو د پاره دا یو

مجزه وه - ما د قسمت په ځائی د اميد لمن ونيوله - د ان نه مې ملا بهادر حور کړو ما هغه ژوند په ځائی پريخو د کوم چې ماباندي خلکو ګمان کوو - خو دې هر شهه ځوند ونه کړو - زه واپس د طمعي ، لالچ ، حرص حسد دنيا ته راګلم او دغه رنګ ژوند تيروم - په یو فت کښې خاني او ملنګي ګرانه ده - ما د ځانه بنه وچت مان جوړ کړو د ځنۍ خلکو خو دا فطرت وي چې په ورانو ر کو او حلallo مردارو پسې ګرځي او دوي ته سزا ورکړې څنۍ - ملنګان او زېرګان دې کوشش کښې وي چې د سزا طاقت ختم کړي - قانون د ژوند د پاره ډير ضرودۍ دې یېرګ او ملنګ د یو ډاکو په شان قانون ماتول غواړي - برګي او ملنګي ډير ګران کار دې - ما دغه اسانه لار خپله پړه د سړو په لار روان شوم - د طمعي او لالچ نه ډکه لار - ماته د مازغو په ځای زما وينه ګرمه ښکاره شوه د زړونو په ځای راته رواجئنه ماتول بنه ښکاره شول.

د خاپپرو قیصیه

پخوا زمانه کښې یو بنکلې شازاده ؤ- هغه هم لکه د خپل پلار نیکه د خالون قبیلې سردار ؤ - هغه د دنیا د ټولو نه بنکلې شازادګی سره واده کړئه ؤ شازادګی دومره نبائیسته نرمه او نازکه وه لکه د ګل . غوتهه د هغې تن وجود هم مثالی ئه نرمې نرمې چوارې شونډې اوږدې نریه او بنکلې ګوتې او د زړه وړونکي آواز څختنه وه ولې ددې هر نخه نه ددې سترګی دومره کمالی وي چې هغه لې په ټوله دنیا کښې د ټولو شازادګو نه نبائیسته او بنکلې کړې وه - غتې اوږدې اثری سترګې چې د دنیا ټول رنګونه به پکښې بنکاره څلېدل او هر وخت به ئې بنکلې او نبائیسته ګډاګانې کولې چې کله به د هغې ګلالو سترګو کښې په سوونو سره ، ګلابې او اودي رنګونه په بدالیدو شو نو شازاده به داسې محسوسه کړه لکه چې پېټه د لري نه د غم او افسوس نه د کړو شپیسلی غږېږي پېښې کله به دې سترګو کښې زر زړی رنګونه پیدا شول دا به روښانه او څلنده شوې نو شازاده کښې به ساه پیدا شوه ده به داسې محسوسه کړه چې هر طرف ته مینه ، ژوند او اميدونه دی - کوم به چې دده د زړه نه په ټوله نهیه کښې په خوریدو وو

د خدائی کړه وو چې یو ورڅ شازاده سحر را پاسیدو نو
 څه ګوری چې د شازدګی سترګې مړاوې او د مایوسی نه
 ډکې دی - د وخت تیزیدو سره د دهғې د سترګو رنها په
 کمیدو شوه - طبیبان په هر قسم علاجونو سترې
 شول د هر حکیم نسخې ، ملحمونو او د جرېو بوټو
 دوايانی بې اثره شوې - د خالون ټولې قبیلې غم او
 افسوس کولو خو هیڅ څه نه شوکید

شازاده د خپل ملک د ټولو هوبیمارانو او پوه خلقو یوه
 لویه جرګه راوغوښتله او د هغوي نه ې دې لپه کښې رائې
 واخیسته - په هغوي کښې یو شاعر چې عمر نومیدو -
 شازاده سلامت ته عرض وکړو چې خفه کېړه مه د شازادګې
 د سترګو رنها «الهی رنها» وه او واپس خپل مقام ته ورسیدله
 دا څه چې زموږ په وړاندې د رنها په شکل کښې بسکارېږي
 او بیا ختمېږي په حقیقت کښې داسې نه دی رنها کله هم نه
 ختمېږي بلکه دا واپس هغه چرته ځې چې د کوم ځای نه
 راغلې وي - لکه خرنګ چې یو نغمه د خاموشۍ نه
 جو پېږي او واپس خاموشۍ پا چپیا ته ضرور ځې - د نغمې
 آواز ددې یو شکل دې او چې چې چپیا ته ځې دا د هغې
 ژوند دې - هغه زیاته کړه شازاده سلامت هیڅ غم مکوه
 بلکه په دې د خدای پاک شکر اداکړه چې تاسوئې په داسې
 نغمه او نمانځلی د کومې آواز چې په خورډوالی کښې د
 الله نغمو په شان دې - تاسو د یو داسې نور عبادت

وکړو چې ده ګه رنځای د نړۍ او سپورډۍ نه زیاته ده - او اوس تاسو ملا او تری او د خپلو خویونو رنګونه او د زړه نور د شازادګۍ په سترګو کښې واچوی او خپل ذهن او فکر دا سې جوت کړی چې د شازادګې د سترګونه راوتونکي خوبې نغمې په عملې شکل کښې مخ ته راولې یعنی شاعری شروع کړي .

ولې په جرګه کښې یو بل سپین روښی خلیل ګویا نه شو چې نه دا هرڅه فضول خبرې دی - او په دی یقین کول ډیره کمعقلی ده شازادګۍ او ده ګه په سترګو کښې الهی نور - دخداي په روئ د عقل نه کار واخلي او حقیقت ته د حقیقت په سترګه وګوريه - دنیا د دا سې بنائیسته او بنکلو جونونه ډکه ده چې په قیدونکې سترګه لري ٹه به خپل شازاده له د شمیم نومې علاقې نه یو دا سې بنائیسته بنځه راولم چې د هکرمې موسوم کښې به د شپې ستاسو د کورنو نه د رنځګانو باغیچه جوړه کړي - "چپ شه" شازاده په قهر سره خلیل ډیرې نه راونیولو - او نزدی وه چې هکیره ئی ترنه شکولی وه ٹکه چې د هغه ګیره لکه د هغه د عقل دوسره مستکمده نه وه - ولې شازاده په ځان قابو بیاموندلو د ګسیرې نه یې لانس واخیستل او خلیل ته یې د محل نه پد فسوزې ډول د وتلو حکم وکړو خلیل په ډیره ملامتیا روان شو - ولې دغه وخت بودا ته رایاد شو چې پلار ورته نصیحت کړئو چې ځویه عاشق به صرف یو کم

عقل پوهه کړيې شي هغه شازاده کم عقل او ځان هوبنيار وګنلو - په خندا بېټله کورته لاړلو او بنه په اوږدو بنپويې خوپه، وکړو - او د کم عقلی، نه ډک خویونه ئې ولیدل. په ټول محل کښې مکمله چې چپا شوه - چې د ټولو نه هوبنيار او د روبنانه فکر او ذهن مالک رحمان چې په "روشن ضمير" بدل کيدو دې خاموشۍ کښې راپاسيدو او په دروند او خوب، او اواز کښې ئې اووې - ګرانه شازاده زما خبره په غور سره واوړه د خالون درې نه نړ خاته پلو . یو سړسې وسیرې چې خلق ئې په ملنګ بولی ولې هغه په وخت او مرګ قابو بیا موندلې دمه او د هغه په زړه کښې داسې رنډا ده چې هغه د هر رنځ علاج کولی شي - ورځه هغه راپیدا کړه او د هغه نه د جادو اثر لرونکۍ هغه ټکی راوهه چې د شازادګې سترګې د هغې په اچولو سره سمدستي روبنانه شي او د هغې سترګې به بیا تل بنکلې پړقیدونکې او د مخکښې نه زیاتې زړه راښکونکې شي.

د رحمان په خبرو اوږيدو شازاده ډیر په طبع کښې شو د ټولو درباريانو لړې تیرې شوې په خپلو اوږدو اوږدو ګيرو یې لاسونه راښکل او د رحمان مدي (مدحی) او صفت ئې شروع کړو - چې ګوره رحمان په رښتیا یو لوې کمالي سړسې ده - شازاده، خداي نوم واخیستو په یو دم کښې ې خپل کسان، تازې سپې، بنکاريان او شاهی طبیبان راغوندې کړل - د الله نوم ې واغشت او د ملنګ بابا په

لتهون شو اخر ئی ملنگ بابا و موند
 شازاده ملنگ بابا ته زر ور مخامخ شو او تپوس ئې ترې
 و كېرو ستا په زړه کښې خه دی؟ ملنگ بابا و خندل مينه او
 خندا-شازاده ورته ووې ایا ته ددې نه زما د شهزادګه
 د پاره يو دوه خاځکي راکولیسې شي.
 ملنگ مسکې شو ولې نه خو شازاده” ته به ددې قيمت
 ورکړي شي؟“

شازاده ورته ووې وايې وايې قيمت ئی وايې
 ملنگ بابا و خندل وئيل د خندا د يوی قطرې د پاره ستا
 ټوله باچائی او د مينې ڈيوي قطرې د پاره ستا ټوله لوې او
 غرور-شازاده حیران پاتې شو وې زما ټوله باچائی -
 شازاده ورته ووې بابا دا باچابې ماله لوئی الله راکړې ده
 چې ڈېر رحیم او کریم ڈې خو دې سره سره ئې ماله زور او
 طاقت هم راکړمه ڈې - وې ملنګه ستا په زړه کښې د خپل
 شازاده او شازادګه د پاره هیڅ مينه او ترس نشته - زما په
 خیال خو تاسره چې کومه خزانه ده ته د هغې د ساتلو جوګه
 نه ې او غوره به داوى چې ڈخلکو او قانون په نوم درنه
 دغه هر خه ضبط کړمه شي شازاده ڈېر په غصه او تاؤ
 کښې ملنگ بابا ته ڈېر او هتکړو و راچولو حکم ورکړو -
 خپل دربار ته ې څان سره راوستو او د جیل د تورو ټبو
 شاته ئې په يو تور غار کښې ور او غور څولو -

کله چې سحر مال دوې جیل کښې د غار دروازه لري

کړه نو د خدای شان او کارونه ګوره چې ملنګ بابا غائب
شومړو او صرف جامی ، خرمون او هډوکی ئ پراته وو -
د ملنګ بابا روح تلې ئ او ځان سره ې مینه او خندا هم
ورهه وو - په دیوال ئ شازاده دپاره یو پیغام لیکلې ئ -

”ګرانه شازاده په کوم خیز چې ستاده قانون اختيار
چلیرې هغه تاته پرېردم چې د خپل قانون معامله ورسه
وکړې“

شازاده چې دا ولیدل نو د قهر نه ې غائبونه وچیچل
څکه چې هغه ته ژوند کښې چا هم ماتې نه وه ورکړې
شازاده قهر واحستو هغه خپله ټوله غصه په خپلو درباریانو
وویستله - شازاده د درباریانو نه بېری په موتوا موټو
وویستې هغه شازادګې رته هم سخت غصه شو څکه چې د
هغې د لاسه شازاده ماتې وڅوره - شازاده ووې ددې
سترنګی دې په توپه ولګې بیا ئی خپل هونبیار وزیر خلیل
پسې سړۍ وليېرلو او هغه سره د خپلو سړو اسونو، بیم باجو
، ډولکې مارو او تازی سپو شمیم درې ته روان شو -
او هلتله ئ په عیش و عشتت کسی خپله ماتې او ناکامې

هېره کړه - خو شازادګې غریبه
هغه خواره خو په تېپو کینا سته !

رواجونه

کله چې یو قانون د یو نسل په خته کښې اغېزه شي نو
 دا د هغويه دود دستور وګرځی او که ضرورت یې ختم هم
 شي او هغه موقع هېړه هم شي ځخدا روایت په خپل ځائې
 موجود وي ځکه چې یو سر نه یوازنيسته دا چې خپلو بچو
 ته د خپلې نهیږي رغونه او کړه وړه وړسوی ولې هغه ورته د
 خپلو اندیښنو او سندرو په حقله هم بسودنه کوي دی
 ترخپله وسه خپل بچي د خپل ځان په شان سانچه کښې
 اچوی مهذب قامونه دا هر څه د خپلو سکولونو، کتابونو او
 ابلاغ په ذریعه کوي - پښتون بعضی وخت د خپلو نظریاتو
 منلو دپاره د ټوپک، ټاچې او ځینې وخت د پانسي د
 تختی نه کار اغستل هم بد نه ګڼي

تهذیب په حقیقت کښې د انفرادی تکمیل اجتماعی
 تکمیل نه د وسلې غور څولو یو مسلسل عمل دی
 تهذیب د ډان جونز (Donne Johns) په غرزلو نه
 چوړېږي بلکه د نیم ځاله زرو او عزت مندو خاوندانو په
 ګټلوا ارادو جسوړېږي دغه وجهه ده چې دې په خندا کښې
 دومره بې وسه وي - رواجونه هر نسل ته په وراثت کښې
 رارسي او وخت سره سره نور سیوا کېږي او دا بیا بل نسل

ته پاتې کېپېي - د قوانينو اؤ عقيدو دا بوج د وخت سره سره لا زياتېپېي تر دې چې ددې بوج وړونکې خپېي دومره کمزوري شې چې ددې د زغملو جوګه پاتې نشي اؤ بیا یو تباھي راشي ، یو ثقافت ومری - زاره خلک د مقابلې نه بهر شې څوک چې مضبوطې خپېي اؤ کم بوج لري هغويه راړهاندی شې.

رواجونه د زنځير هغه کړي دکد کومو په ذريعه چې زاره خلک د خپلې معاشرې اداڼې سره تعلق په ځائی ساتلو کوشش کوي هم دا دوی سکول اؤ ريدیو - وزیراعظم اؤ مبلغ دے - ته یو قانون جوړولئې شي خو که شهه دارو ګولیه اؤ سړي پیدا کړي چې خپل کمزوري رونه پر راؤئپرځوی.

پخوانۍ انسان د خپل ځان د حفاظت د پاره درواج اؤ جادو وغیره چل هنر جوړکرو - مقصد دا چې په قانون اړرواج کېښې هیڅ څه فرق نشه - د عدالت ججان هم هغه سنجیده ګې په مخ راخوره کړي کوم چې میاملا کول - تردي چې هغويه به یو خاص لباس هم اچولو جديډ قوانين هغسيې احمقانه ښکاري لکه ځنګه چې مونه ته پخوانۍ رواجونه - درېښمو په تار کېښې هم هغسيې غوته اچولئې شي لکه ځنګه چې یو غټه پري کېښې اچولئې شي - پخوا یو ساده نریښ تار استعمال کړې شو اؤ اوس یو منجله شوي غټه پرسې په کار راشي - پخوا د غټه پهري څه ضرورت نه ئه ځکه چې پخوا د بنار نه د ويستو د نظام ضرورت نه ئه - د ټولو نه

د دلچسپی خبره د غوته ورکولو ده - غوته په دواړو صور تولو کښې یو شان حیثیت لري بعضی وائي چې دا کم عقلو هونبیارانو ته ڈپانسی کولو د پاره ورکړې وه بیا هم هر څه چې وی غوته په څېل ځائې ده - څېلوبچو ته د څېلوبخویونو اندیښنو او بې وقوفو تصویر ورکول د بنیادم یونه سترې کیدونکې کوشش دنې خلک دې ته قانون وائي او په غتهو کتابونو کښې پې ځائې کوي پښتنه دې ته رواج وائي او د څېلوبخویونو په خزانه کښې ئی ساتی

نور خلک د یو بحث د مقصد او غرض په بنیاد یا مجرم په حیثیت قانون پیژنې ولې پښتنو ته د خوراک څښتاك د جو ګه کیدونه وړاندې څېل رواجونه معلوم دي - دا د دوی په هلهونو کښې اخلي شوی او په وينه کښې چلن کئ - پښتون ته د څېل ګناه په ځله د قانون معلومولو د پاره هیڅ یو پګړۍ لړونکۍ هونبیار کس ته د تلو ضرورت نشه دې د څېل ځان په څېل منصف او داروغه دے - د ده مشرانو لیدلی دی چې کوم رواج ځنګه پالل پکار دې

او س راځۍ چې د پښتنو یو خو رواجونه او ګورو او ددې د ماخذ لټهولو زیار وکړو ځکه چې د پخوانی انسان د ثقافت معلومولو د پاره رواجونه ایکي یو اوزار دې - دا د یو فنکار انسان پنه لاسونو کښې د برش یو چې ده - دا خه د بجلی پرق نه دے - که هر څو دده شکل بد نېکارېږي دده یو اراده او واسطه معنۍ شته - راځۍ چې د پښتنو د

تولو نه يو جابرانه رواج او گورو کوم چې د متهیزتوب يا
 بدکاریم د پازه د مرگ سزا تاکی - دا پخواهی اصول په ننۍ
 پښتنه وينه کښې هم لکه د پخوا په شان ویخ او ژوندې دې
 پښتون د انگریزی قانون يا سست اخلاقی معیار خلاف
 ډیر جابرانه رد عمل بنکاره کوي پښتون به د خپلې خور
 عزت اخستونکې په ګولۍ رولی او د قانون بېړو کښې به
 ډیر په فخر ګرځی دغه قانون د بې پته انگریزې خور او بې
 لار انگریز رړور د پاره جور دې - پښتنو سره د جینکو
 کمې ولې د جذباتو بهیر دې - د پښتون که بنېه تربیت
 وشي نو يو بنې جنیکالی به تړ جور شي - د سبا مور د
 قبیلې يوه عظیمه خزانه ده او د دې په ډیره بیداری خوکۍ
 کولې شي پخوانې رواج د بې خرته شهوت لرونکو د
 نو غې ویستو د پاره هم ډیر ګته ور دې دا د يو منتخب
 نسل د پاره يو کتله نظام دې - ولې ایا پښتون د مجرم د
 ويستو په وخت د دې تولو خیزونو خه خیال نه ساتې
 هیچری نه! د په غصه کښې لیونې شي دې به خامخوا
 خوک وولې څکه چې بې د دې بله لار نشه که چې دې
 د اسې ونه کړي نو کاونډیان به ورته څپک ګوری د پلار
 سترګی به ورته بنې نه وي - خور به ترڅخ اړوی نېټه به
 ترپه ډډه وي او دوستان به ئې ژوندې پرنې بردي - دا خبره
 اسانه ده چې يو جج خوک چې نه پوهیږي د هغه قانون دې
 پانسی کړي کوم چې دده د ژوند نه ناخبره دې - پښتون

خپل فرض د خپل اولس په ذريعه پوره کوي دساد خپل زره
 اؤسر په بدل هم د خپلی ويني اصليت ساتي دساد خپلی
 خور يا بسنجي په وينه سره لاسونه بيزي په خپو ڏير په فخر
 گرخي او دده قام ده ته د فخر په نظر گوري تل د اصولو
 دپاره د سر شيدونکو ستائينه کوي پښتنه به چغي وي
 ڇارۍ او جج به دسمه قاتل بولی - خوزه لا په دې اوس هم
 نه يم پوه چې خوک په حقه دي

که دا رواج په صحيح طريقه جاري وساتلې شي نو په
 محائي کار کوي - قبائيلي علاقو کسبي چرته چې د عدالتونو
 ، پوليسيں ، ججانو او جلاديانو هیڅ نظام نشته ڏير په گرانه
 د زنا او قتل واقعات کيري - متیزتوب ڏير کم دي ټکه
 چې د بنکلو سترګو او سرو شونډو قيمت ڏير زيات خود
 خطرې نه ډک دي - که چري مجرمان سره خپلو کسبي واده
 وکري نو دوي پسى لټون او سزا کم کړيشي -

هلك د تبنتولي، شوي جيني، په بدل دوه يا درې جينکي
 ورکوي خو که چري دي دهوكه وکړي يا جيني په ډاکه
 پريبدې نو ڏير زر به سر باييلي - د جيني ټول قام قبيله به
 دده لټون کوي خپله کورنۍ ورله هم د پنا ورکولو نه انکار
 کوي رواج ماتونکو ته تحفظ اجازت نه ورکوي - مجرم به
 ځانله وي او هم دده ته به سزا ورکولي شي - تر دي چې
 دوستان به دده د کفن دفن نه هم ډډه کوي دا ڏير گران او
 ظالمانه عمل دي ولې دا په خپل ځائي موجود ده - هرڅه

چې وی ٿوک د سپی په پتی کښی شر مخ نشی قابوکولے
 یو بله نقطه هم شته پښتانه هسپتالونه ، ډاکټران نه
 لری اوء دا یو منای شو چیت د چې زیات تره بیماریه
 د سری نه بسحی اوء د بسحی نه سری ته لکی-د مثال په
 توګه اتشک پښتانه د چې علاج نه لری په دې وجه هغوي
 ډې په نه د بچ کیدو یو خوفناکه طریقه خپله کړی ده - مرگ
 که چری ٿوک خپله قبیله بچ کول غواړی-دا هم یو غداری
 او وران کار د چې سزا ی مرگ ۵۵
 که خه هم تار مختلف د خو غوته هم هغه ده - پښتانه
 په زرگونو رواجونه لری د مرگ ، زیرون ، واده ، مینې ،
 کرکې او جنگ - د دې شمیرولو هڅه کول یا د دې د
 مقصدونو خاکه بیانول یو ناممکنه کار ده - دا نه بنه دی
 او نه بد دی ٿکه چې دا وخت ، ٿائیکې او په حالاتو
 پورې ۵۵ ولې دا هر خه د دې ټولو د پا هدا یو هبره کیده
 شی چې دا ټول رواجونه د نړیه د یو ستر جنگیالی او
 ګزوری سپاهی د ژوند د دود دستور او کردار جوړولو د پاره
 یو زړه پورې هڅه ۵۵ -
 ٿکه چې د پښتنو زیات تر رواجونه د دوی د نیکونو
 یونانی سپاهی پلارانو نه هم زاړه دی - ولې دوی د اسې هم
 ځینې ډیر رواجونه او دستورونه لری کوم چې د هغه د
 ژوند د نظام یو عکس وړانه کوي چې د وحشی
 سکندر او د هغه د فاتح فوج یاددونه کوي - کله چې

پښتون ماشوم وي نو مور ورته بنائي چې بي غيرته مړ شی
 خو چغى بي نه هېږي او د سې تر دا سبق اخلى چې چغى به نه
 وهى ده ته په فرکسونو د اسي څيزيونه خودلې شى چې هغه
 ورته د ژوند نه خواړه بنکاري - د سې به مړ کيدو يا د بل د
 وړلوا نه ډډه نه کسوی حَمَّامْ توب د
 موسیقىر منع کولی شى څکه چې دا مته کمزوری کوي
 او سترګې تېټهوي

- ده ته وئيلې شى چې د خپلوبچو د عزت د پاره
 څله محبوبه ووژني - دا د یو سړۍ سړۍ ته او د هغوي د
 هوښيار توب کم عقلی ته مکمله وسله غور څول دي.

زه او ته روزانه هم دغنسى کوو ووټ او جمهوریت کېښې
 ډوں جوں بي وسله وي - سپین رونی مشران ^{اټ} هوښياران
 قانون اوږوا جونه جموروی - چې څلمنی یو سانچه کېښې
 واچوي او د ژوند نه بغاوت وکړي - یو فنکار د یو تصویر
 جورولو د پاره په برش، څه کربنې او رنګونه او یو موسیقار
 د یو نغمې جورولو د پاره ډير سُرونه رايوخائي کوي کوم
 رنګ چې نه یو څایي کېږي - کوم سر چې په غورونو بنه نه
 لکي هغه خامخا څې که څه هم تګې ګران وي

رواجونه او قانون بنیادم د هر هغه څه نه ساتي کوم چې
 دده د پاره ډير بنې یا ډير بدوي، دا یو معیار په ټمائی ساتي
 اوچې کوم په هغې پوره نه شبېزی نو هغه ختموی د پښتون
 رواجونه هم لکه د انګریزی قانون بنه هم او خراب هم دی

1 - ډولنک جو تر یو شاعر اټ فلسفې

دواړه بغاوت نه زغمی او د دواړه په هغه خه اډانیه لري څوک
چې د دې د ماتولو وس لري او هم دغه ژوند دے

پرون ع _____ مل د یزید او نن نامه د ایاز
لړ خو په دې سوچ وکړه ـ زما ساده پښتونه

د بناپیرو بابا جی او جادو منتر

زما دهقان مهر خان دومره بسکلې نه او چې په ړومبې نظر
 زړه ته پريوځي - دهقه سترګې شنې ، د مخ کاسه ئې
 رغخي او پلنې لکه د منګول قام په شان وه - په مخ ئې د
 ننکو واره واره خړ د اغونه د لري نه بسکارېدل - متهې ئې
 بې مظبوطې او سینه ئې بنه پلنې وه - پښې ئې بنه
 مضبوطې وي - د هغه په وجود کښې دغونې هومن زور او
 - مهر به تل هر کار او خیز ته په کاره نظر کتل او په دی
 به ماله دومره سخته غصه راتله چې بیان ئې ګران دے - په
 ټول کلې کښې هغه د ټولو نه بنه دهقان او لوئي غله ګزېکي
 ئ - د پښتنو په هر کلې کښې د کلې د خان د نور شه نه
 علاوه دا ذمه فاري هم وي چې په کلې کښې د شرفсад مخ
 نیوسي وکړي او د کلې هر یو تن د نظر لاندې وساتي - زما
 په خیال هم دا وجه وه چې زما او د مهر یو بل سره ډپره نه
 لکیده لکه زما په شان مهر به د کلې رسم و رواج ته د
 نفرت او کرکې په سترګه کتل - دهقه به تل داکوشش او
 چې ددغه دود دستور بندیزونه د پښو لاندې کړي - البته
 زه به تل د هغه خود سری ته لکه د دیوال په شان ولار
 ووم - د مضبوطا او مست اس دپاره د مضبوط جئې او
 ګلک موري ضرورت وي - چې دغه رنګ هغه د ځوانۍ په
 زور کښې څوک دل ول نه کړي - دغه مثال زما او د مهر

هم ؤ - زما کوشش ؤ چې مهر د خپلې مستی ځوانی
 زور کښې چرته د خپل حده ونه ووځي - زما په خیال دا
 د ټول کلې په حق کښې غوره وه - چې مهر د خپلې ځوانی
 لښته داسې تاؤ نه کړي چې د بل چا پوزه ترې په خطره
 کښې شي - زما او د مهر ترمبنځه دغل باچا دا قيصه
 ډيره اوږده نشوه ځکه چې مهر په ځوانه ځوانی کښې په
 شيبره تبه پريوتو - زه چې ده ګه ليدوله ورغلم نو هغه د
 ژوند په آخری پړاؤ کښې ؤو - د هغه توانا او مضبوط بدن
 د مرض په وړاندې ويلى کيدو ته غاړه نه وه ايسپودې -
 البته د هغه سترګې ډيری ستړې بسکاريدې - ده ګه ټوله
 کورني غم او خفگان کښې ډوې پرته وه - ما چې هغوي
 ته څومره ډاکټران او طبیبان یاد کړل وار په وار هغوي د هر
 یو دارو درمل و ازمائیل خو هیڅ خوند ئې اونه کړو -
 بیا یوه وړ ده ګه مور د زوئی مضبوطې جوژې ته وکتل
 یو ساعت غلې وه او بیا ئې چغې کړي چې دا تور جادو دے
 هغې خپل بودا خاوند ته ووې چې وکوره دغه په شان
 بدن ئې صحیح سلامت پروت دے او بیا هم هلک د خپل
 څای نه د خوزیدو نه دې - که دا مرض ؤ نو دا دومره
 ډاکټران او طبیبان دده په علاج ستړې شو او یو هم دده په
 مرض پوئې نه شو - درته ويم که دا مرض وي نو هلک به
 وختي روغ رمت شوئه - دا مرض نه بلک جادو دے تور
 جادو - بودا خاوند یې خپل وړوکی زوئې عثمان ته ووې دا

هئي دسخو خبرې دي - د عثمان مور بودا ته ببد وکتل اووي وييل ته ده ته وکوره ده خوار خپلو خانانو سره کښيني پاسي نو په دي وچه جادو منتر او تعويذ وغیره نه مني ولې تا ته ياد نه دي چې عمر هم دغه شان بي حاله پروت ئ - او خوکئې هم په علاج نه پوهيدل اخه هفوې د بناپيرو بابا جي راوستو د بناپيرو بابا جي د خدائې په قدرت او په برکت د پير استاذ قربانې د نوم شم جادو معلوم کړو او دغه ده هغه اوس جک جور ګرځي - ولې ته ئې نه وينې دا هر خه ستا هیر شو خه ؟ ته او ستا خانان چې خه وائې - هغه به وائې - ولې زه دارته وئيم چې دا هر خه شته او بغیر د بناپيرو د بابا نه د هلك علاج ګران دې - ته ګوري نه چې هره ورځ د هر کلي او چم نه بابا له خلق راچليري او ټول مریضان روغ رمت خپلو کورونو ته روانيري - عثمان هم خپل سر په مزه مزه د مور د خبرو په حق کښې و خوزئلو - عثمان پلار ته مخ وروارولو - پلاره ټيک ده - اخه بابا سره په ليدو کښې خه نقصان ده ؟ دارو درمل به هم ورکئو او بابا سره به هم صلاح مشوره وکړو - کيدۍ شي مهر په دي جور شي پلار ئې په ناخواله غاره کيسوده - عثمان د بناپيرو بابا جي پسي لاړو او مانسام خړه په خوريدو وه چې خان سره ئى بابا جي راوستو - دا هر خه زما نه پت په پته وشول ځکه چې زه جادو منتر نه منم - ډيره ګرانه ده چې یو جادو ګر يا منtri به ماسره

مخ شي او زما د لاسونه به بچ شي ھڪه چي په گنھرو
 موقعو ما د داسي قسمه پيرانو او جادو گرو مرئي په گو تو
 کسبي کلکي نيولى دي او بيا مي ورته وئيلي دي چي
 ٿومره د هغوي د جادو زور وي او س دي زمانه ھان خلاص
 ڪري - زما په خيال جادو گرو او دم گران د انسان د ٿولو نه
 لوئي دبمنان دي دوي د انسان روحونه په تيارو کسبي او
 ڏهانت په خاورو کسبي پتيل غواري - دوي د علم رنرا
 تتو ل غواري ھڪه چي د داسي قسمه خلقو روزنه (پرورش)
 په جهالت ڪيري - دوي نه صرف دا چي د غريب دلاسه په
 خواري محت گتلي اري موهي ترويل غواري بلکه د
 هغوي دماغ د وسونه ڈکول غواري - دوي د رنرا په نوم
 انسان په تيارو کسبي ورکول غواري او د لوئي الله په ٿائي
 د شيطان عبادت کول غواري دهوي مزغو کسبي دنا پوهي او
 کم عقلی جالي دا سي خوري شوي دي چي د سوچ هر ارخ
 ئي زنگ نيولى ڏي - د دا سي خلقو مثال د قامي ويا په
 شان وي په خپل کلي کسبي دروغ رنھور پښتنه او د
 بنيدا دي صحت متعلق ھان خبرول هم زما په ذمه وارو کسبي
 شامل دي په دي وجه ما دا غونبتل چي د بناپيرو بابا جي
 سره ووينم - د بناپيرو بابا جي نرئے نروچڪي لنڌه ٽسپئي ڦو
 هغه خپله رنگي رنگي بيره بنه پاکه گو منځ ڪري وه - او
 بنه شوره پوره ئي غوره ڪري وه - باباجي د مليانو په شان
 پتڪ ۾ وھلئي وو - ھان ئي دا سبي سنجيده ڪرڪئي ڦو لکه چي

په خاموشی کسپی ڏوب پروت وي - د بناپیرو بابا جي کلی
 ته رارسیدو سره سم د تول کلی خلق ده گه هر کلی او ستری
 مشن ته راغوند شول - د خلقو په زره کسپی د هگه دیر
 لوئی قدر او عزت دے ڪکه چي هگه خپله شجره نسب يو
 لوئی ولی سره بنائی - بابا جي نیغ دنه کور ته لارو -
 چرته چي مهر د راغوند و سخو مینح کسپی کت کسپی
 بي حاله پروت - د بناپیرو بابا جي همیشه د سخو
 مینح کسپی خوشحاله وي ڪکه چي هگه ته معلومه ده چي
 سخو زره سخواني وي اؤ په دوي پوخ باور لري - هگه د
 مهر سترگو ته وکتل او بیایی ٿان سره غلي ٿه گونبار
 شروع کهو - د خلی نه ئی د آوه يو آواز ووتو - چار
 چاپيره خاموشی خوره شوه - د گير چاپيره ناستو سخو
 سترگي بقی راوتی - آخر بابا د شوندو په سر ووی ،
 جيني ده - هر خوا خاموشی خوره شوه - د مهر د مور سر
 د فخر او غرور نه لبر اوچت شان شو - هغی ووی ما درته
 نه وي چي زما په بنائسته زوي ٿوک بناپيرئي ناسته ده -
 تولو زرو سخو گير چاپيره ولازو جينکو ته وکتل - د
 بناپیرو بابا جي په زمکه کيسناستو او يو كتاب ئی را
 وویستو چي د نسبو اوکرخو او خاپونو نه دک وو - يوه
 سپينه پانره ئی هم راوویسته - اوکرخی مرخی راپنکل ئی
 شروع کړل - ٿان سره به ٿه وي کله کله به ئی ٿه
 حساب كتاب هم کولو په تندی ئی غوتي جوري وي او

روئي ئې راپېرى كېرى او بىايى د مەر مور تە مخ راپېرلۇ
 وي زما خىال دىئى چى دغە جادوگەرە بىاپېرى بە ڈيرە زر د
 مەر نە پاخوم - بس تە دعا كوه عثمان تە يې مخ راپېرلۇ
 راھە بچىيە ئەن سرە يوه كودالە هم راواخلى او ماپسى راھە
 - پە كوركىنى ناستو بودئى گانو سېھو دوي تە پە حىرانتىا
 كتل - عثمان بابا جى سرە روان شو د كلى نور خلق ئې
 دتلۇنە منع كېل - دوي د كلى نە بەر يو ئەنائى تە ورغلل او
 عثمان تە بابا جى ووي چى دا ئەنائى پە قلاڭە قلاڭە زىمكە
 راپېر ئەنەن كەرە - پەخپىلە ئې پە گوتو خاۋەرە ورۇ ورۇلە را
 اپولە بابا جى عثمان تە گىر چاپېرە د ئەنائى كىنستلۇ اشارە
 وكەرە - عثمان ڈير پە تۇندى دكودالى نە كار واحستۇ او گەنە
 ئەنائى و كىنستل خو ھېش پە لاس ورنە غىلل - بابا جى
 پەيشان شان بىنكارىدۇ - اخى ئى عثمان تە ووي تە دا ئەنائى
 و گورە زە ئى بل ئەنائى گورم - دا دى خدا ئى ميراتە كېرى -
 بابا جى دخلى نە خىرى هم وىستى - شە لېر وخت پس تە
 چى عثمان يو بل ئەنائى و كىنستۇ نو حىران پاتى شو يو
 ورۇكە د او سېنى بوتلگە ئى و موندو - تىرىپا دېي ئەنچىي بە
 ئەنچىي بە پە آسانە پە تلى يا پە جىب كىنى پەھىدەشى -
 دەغە د خلى نە چەغە و تە دەغە سترگى بقى راوتى وي ھەلە
 بابا جى دا دى ھەغە د كلى خلقو تە هم اشارە و كەرە او
 نورۇ ورنەر تە ئى هم آواز و كەرە ھەغۇي پە منەرە راگىل او
 گىر چاپېرە و درىدەل - بابا جى د بوتلگى نە سر اوچت كەرە

په بوتلکي کښي دنه یوه وړه او نوي ګودئي پرته وه هغه
 وارؤله راواړؤله - او د خلې نه ئى ورته بسیرې ووته - په
 ګودئي کښي وړې وړې ستني سبخي شوي وي - بابا جي
 ووي دا ټولي داسي دي لکه چې د مهر په زړه سبخي وي -
 د مهر پلار هم حق حیران پاتې شو - ددي هر څه نه کور
 کښي سبخي هم خبر شوي - بابا جي د ګودئي نه ستني
 راواویستلي او ورسره ورسره ئى ددم چف دپاره هم څه غلي
 غلي ووئيل -

د ډير ساعت نه پس بابا جي د تلو تابيا وکړه - د مهر
 مور د هغه په پښو پريوته او د هغه دواړه لاسونه ئې بشکل
 کړل - چې څنکه بابا جي بهر ووتو نو د مهر مور عثمان له
 آواز ورکړو چې بابا جي له چائي او کچ وریهر کړه - څه
 ساعت پس عثمان مور د زړو زړو روپو یوه قوده د جي به
 راواویسته او عثمان له ئې ورکړه چې دا د بابا جي شکرانه
 ده - دا روپي د ټولي کورنۍ د عمرونو د محنت اني بونې
 وه - چې دوي ډير په زړه چاؤدن جمع کړي وه - عثمان
 مور ته په حیرانتیا وکتل وي موري دا پيسې خو مونږ د
 غوئې اخستو دپاره جمع کړي وي - مور ئې ورته ووې چې
 شه ستا د ورور نه غوئې څه بشه خونه ده عثمان سره ددي
 هیڅ جواب نه ئه - عثمان بهر حجري ته راواوتو - هغه ډير
 په عاجزی سره د نوتو نو بنډل د بابا جي په جيښ کښي
 کيښو دو - بابا جي شکرانه قبوله کړه او زیاته ئې کړه چې

هغه به هیڅکله هم پیسې نه وې اخستې خو د دې نه بغیر
 دم اثر نه کوي - او بیا ورو ورو د کلې نه روان شو - د
 کلې خلقو د ډیر په مینه او عزت رخصت کړو -
 بل سحر له مهر مړ شو - د هغه د کفن دفن دپاره ما د
 هغه پلار له پیسې تکې ورکړې - د دې نه علاوه د خیرات
 کولو او مليانو د جیبونو ډکولو دپاره هم هغه قرض پور
 وکړو - د خپلو خپلوانو د خیټو ډکولو دپاره د مهر پلار
 خپل سنډا او قلبه هم خرڅ کړل - او دغه رنګ دا کورنۍ د
 غمونو او تاوانونو په سیلاب کښې لاهو شوه -
 زه اوس هم د بناپیرو بابا جي . تلاش کښې شپه او
 ورڅ ګرځم - او که نن سبا کښې تاسو واوريدل چې غنی
 خان پولیس واله وئ د قتل په الزام کښې نیوایے دې نو پوئې
 شئ چې زما ملاقات به د بناپیرو بابا جي سره شویه وي -

څوک د یکسی په شان مسستي د دار اخلي
 څوک د غرور کاله کښې د موسلى لار اخلي
 څوک د رقیب په محل نوم د دلدار اخلي
 څوک ټول جهان غور څوي سترګۍ دیار اخلي
 غماز لب پیژنډ! ایاز لب پیژنډ
 اهه د کنه وطنه

د وپنې بدل

شپر خان د یو نیک ولی کمزوري خان زوئي ؤ - دوئي په یو
 کلی کښې د خپلو زور آورو او مضبوطو تریورانو سره
 او سیدل - په کلی کښې ټول تریوران یو بل سره لاس او
 ګریوان ؤو او د خپل او چتوالي او سرداری د پاره ئې د یو
 بل پښې راښکلې - البته ټولو تریورانو د شیر خان په پلار
 باندی غم غرض نه کولو - د شیر خان پلار په دې دنيا
 کښې کمزور سې ؤ نو په دې وجه په اخترت کښې د لویو لویو
 انعامونو او لالچونو په طمع ؤ - هغه د شیخۍ او ملنګۍ
 چوغه اغستې وه - د مقاچې په بدل کښې ئې تسبې
 (تسبيح) په لاس کړې وي - خپله حجره ئې شاړه کړې وه
 او ټوله ورځ به جومات کښې ناست ؤ - هغه ډیر په نا
 اميدۍ او مات زړه د خپلو تریورانو یره د خدائۍ پاک نه
 یږي سره یو ځانې کړې وه - د کمزوري او بزدل انسان تل
 دا کوشش وي چې د ځان نه لوئې بزرګ جور کړې او د دې په
 نتیجه کښې ډیر په سنجیدګۍ سره پخې پخې خبرې او
 پاخه پاخه د لیلونه وړاندې کوي د شیر خان پلار به د چیلم
 او نسوارو خلاف نصیحتونه او وعظونه کول - لویه ښبله
 ډیره ئې پرېښې وه او ټول کلې چرته په خندا نه ؤ لیدلې -
 د هغه د دې روئې په وجه د هغه بسخه په ژوندونې د ګور

شوي وه -

د پلار په مقابله کښي شير خان په رښتیا ازمریه ؤ -
 دده دنگه ونه - مضبوطه کانهتي او کلک وجود ؤ - حوصله
 ، زغم او زور ئى لکه د غر په شان ؤ - هغه نوبه نوبه په
 چوانى کښي راگلے ئاؤ د چوانى په زور میست ؤ - پلار
 ورله په ورکوتوالي کښي چري گوتې هم نه وي وروړي -
 هم دا وجه وه چې کله شيرى د نورلسو کالو شونو خومره
 چې ئى چوانى مضبوطه وه هومره هغه بې سره او خودسره ؤ
 - پلار ته به ئې ډير په کر کجنه سترګه کتل او مور سره
 به ئې ههو په سمه خله خبره نه کوله - خود شيري ددي هر
 څه باوجود دهه د مور پلار دومره خو سبن ؤ چې په زړه
 کښي چایولو -

د شيري پلار به زوئي ته کتل او د هغه په خوئي خصلت
 کښي به ورته هغه خه سکاريدل کوم چې پخپله په ده کښي
 نه وو - د شيري رنگ جوته او خبرې اترې داسي وي چې د
 نورو په زرونو کښي به ئې څائې کولو د هغه پلن او روښانه
 مخ او خمارو سترګو به د هغه همزولي پخپله دهغه خواته
 راښکل - د شيري مور هم هغه هر خه د شيري په ذات
 کښي ولیدل د کومو چې د هغه په پلار کښي هیڅ درک نه
 ؤ - خو شيري د چوانى په نشه کښي ؤ هغه مور پلار د
 پښو خاورې هم نه ګنهل - البته د کلې ټول زلمي زلموتې به
 هروخت هغه ته راغونه وو - او ټولو به یو بل سره ډيره په

مینه محبت لویی ټوقي کولي - شيرسي به ټوله ورخ دوی سره ؤ - ناسته پاسته خوراک خبناک لویی ټوقي - منوي ترري عن چي اوده کيدل به هم ټول په یوه حجره کښه و شيرسي به دې بنه پوئي ؤ چي یاران دوستان خلق ځان ته ځنګه راغونو وي او د هغوي په زړه کښي ځنګه ځائي جور وي په ټول کلي کښي د شير خان تره دلير خان دې هر څه ته د زړه په سترګو ډير په غور کتل -

دلير خان ډير ظالم او بې ايمانه ؤ - د مخ کاسه ئې کړه او سترګي ډوليم په شان وي - تل به په بسکار پسي ګرځيدو - بنه خوراکي ؤ نو ځکه به تل قرضداره ؤ - البته د مېلمه قدر به ئې بنه د زړه د اخلاصه کوؤ او په رون تندی به ئې مېلمه سره بړه ګړه کول - دلير خان د خپل رور د عظونو - نصيحتونو او مسئلو نه ډير تنګ ؤ - مشر ورور به ورته هر وخت د شيطان نه د بچ کېدو او مرګ ته د تيار او سېدو خبرې کولي - د دې دواړو خیزونو ذکر په خلقو بدلكي - دلير خان به کتل چي ورور هغه سره بنې سلوک نه کوي - دده ورور به د کلى نه بهر په مېرو کښي ګرځيدو - یا به د کلي جومات کښي ناسته ؤ - دلير خان په ټول کلي کښي په خان او دده ورور په ملنګ مشهور ؤ - دلير خان به په بسکارونو پسي ګرځيدو یاران دوستان به تر راغونو وو - بلخوا دده ورور ؤ چي دورو ورو نېکو ذکر به ئې ډير په احترام او قدر کولو - د ژوند شپې ورځي

سبا کیدې چې ناخاپه یوه واقعه را پېښه شوه -
 د دلیر خان تریور قربان خان د عمر قېد سزا تیرولو نه
 پس د جیل نه راخلاص شو - قربان خان په خوا کسبې کلې
 کسبې او سېدو - او یو د اسې مرگ کسبې قېد شووئ - چې
 د هغې نه خبر هم نه ئ - قربان خان ډیر جګړه مار سړے ئ -
 او د کلې ټولو خلقو به د هغه د کارنامو ذکر هر وخت کولو
 - قربان خان ګنیو خلقو سره جنګ جګړې کېږي وې - عن
 چې یو څل ئې خپل تره او د دلیر خان پلار هم په په
 پښه وشته ئ او پښه ئی ورله ژوبل کېږي وه - البته خپل
 تره د معااف کړئ خو د پښتنو بدل سل، کاله پس هم نه
 زړېږي وينه توئې شووئ وه او د پښتون وينه چې څوک توئې
 کېږي نو بدل ته به ارومرو غاړه بدې او خان به تیار ساتي -
 قربان خان څوارلس کاله د جیل د تورو ټېبو شاته تیر کېږي
 وو د هغه دا خیال ئ چې د جیل په سور تنور کسبې د هغه
 ټول ګناهونه وسوزیدل او هغه د جیل نه پاک ساک (اصاف)
 راؤوت - د کلې خلق د هغه د قسماما قصو او مړانې
 په طمع وو - خو هغوي یو بل شان خان ولیدو ډیر نیک
 پرهیز ګار - چې هر چاته به ئی هر وخت ډیر په رون تندي
 د چائیو او د مې ست کولو - خلقو به د هغه د ظلم او ورانو
 ورکو قیصې رایادولی او چې ده ته به ئی کتل نو حیرانیدل
 به د هغه د ژوند ټوله نقشه بدله شووئ وه - هم دا وجهه وه
 چې د خلقو په زړه کسبې د هغه مینه محبت او عزت نور هم

دؤئي کېنىپى د هغە پە يو ھم لاس نه تورىبىدو او نه
پە كار راتلىو - بل اىرخ تە قريان ئو چى خە به تىيار ئو هغە
بە ديار ئو خوبىيا ھم د هغە مىلىمانە درانە او د هغە
خواخورىي وو - او نوکران ئى نىك حلال ئو - د دلىر خان پە
زىزە كېنىپى د قريان خان خلاف كركە ورخ پە ورخ زىياتىبىدە او
هغە د قريان خان روبىانە تىندە او د زىزە د اخلاقى سخاوت

شیر خان څوانی، ته ورسیدو د هغه بنائیست - زور او خود سری یو په دوه شول - دلیر خان چې به د هغه سرو سترګوته وکتل نو ویه بوګنپدو دلیر خان به چې د شیری او د هغه د زلمو یارانو خندا خوندي لوبي - مندي ترهي - ټنګ ټکور او نشو تماشو ته کتل او خپله حجره ګښی به ئی د

زرو بوداگانو توخي اوريدل نو يو دوه کښي به حیران شو
دلير به په خپله تماچه لاس ووھلو - او خپل د پنھو کالو
ماشوم زوئي ته به ئې وکتل -

زویه که زما د سر په بدل وي نو هم خبر ده هیخ
پراونشته خو تا به ددې کلي خان کوم - بله ورخ دلير خان
خپل وراره شير خان خپلې حجري ته راوست ڈير په مينه ئې
ورسره راشه درشه وکړل خان ته يې راجوخت کړو اؤ يوه
تماچه ئې ورله هم انعام کښي ورکړه - پښتون د پاره خود
وسلې نه بل غټه انعام نشه - په قلاره قلاره دلير خپل
وراره سره داسي توقې تقالې خندا خوندي او داسي آزادې
شروع کړه - لکه چې دواړه همزولي وي - شيرمه د خپل
پلار د خوئي بوي او عادتونو نه ڈير تنگ ڈه دې وجه به
په ده د تره دا هر ته ڈير سنه او خواړه لکېدل -

ددواړو مينه شپه او ورخ په زياتيدو شوه - دلير په
شيري او د هغه په دوستانو تاوانونه شروع کړل - شپه او
ورخ به ئې په هغوي غوري زيرې خوري - د نورو کلو غټو
غټه خانانو سره ئې اشنا کړو لرو لرو علاقو ته به په
ښکارونو پسي تلل دلير شيري ته لکه د خپل زوئي په شان
کتل دواړو به د دوستانو په شان یو بل سره ګپ شپه
لګولو - دلير به د شيري په خفگان خفه او د هغه په
خوشحالۍ به خوشحالۍ د هغه په کم عقل توب پوري به ئې
خندل او په ټوقو ټقالو به ئې خوشحاليدو البته ورسره

ورسره ئى ددە په زېرە كىنىي ددىمنانو خلاف كركە او نفترت
هم زياتۇو - دوازە يو بل سره لىكە د ترە او ورارە نە بلكىي
د دوستانو پەشان عادت شول - وروورو چى دلىر تە دا خبرە
معلوم شوھ چى شىرىپە ددە پە هەرە خبرە يقين كوي نو دە تە ئى
د خپل نىكە قىصىپە شروع كېرى -

شىرى تە بە ئى د خپل نىكە د سخاوت او خلقۇ سره د
مىنىي محبت مثالۇنە ورکول شىرى تە ئى د پخوانى خان
داسى قىصىپە تىرىپە كېرى چى د هەغە پە مازاغۇ كىنىي د خپل
نىكە د ژوند يوه يوه لحظە راژوندى او راتازە شوھ - دلىر
تە چى پتە ولگىدە چى د شىرىپە زەرە كىنىي د خپل نىكە
ھېرى يوپى اداكور جور كېرونۇ دەغە وخت كىنىيپە هەغە تە ووپى
چى خنکە قريان خان د هەغە د نىكە د بى عزتى دپارە پە
ھەغە كولىھ چلۇتۇپى - ددى خېرىپە او رىدو شىر خان د
قەر نە تك سور شو - خوبىا ئى هەم لايپى تىرىپە كېرى او ترە
تە ئى ووپى چى خلق خوانى چى داھر خە پە خطا كىنىي
شۇكىوو - دلىر مخ ور واپولو - خطا-خوک چى بدل نشى
اخسیتى نو خان لىھ بىا هەم داسىپە بھانپى گورى - زمونبى
دپارە دا خطا وە - خىكە چى ستا پلاز خونە د چاپە بنو
كىنىي دىئە او نە د چا پە بدو كىنىي او زە پخپىلە لا ماشوم
ووم نو خىكە بس خطا وە - د شىرىپە شونزې د دىر قەر
غصىپە او كرکىي نە ورپىدىپە هەغە دىر پە غصە كىنىي ووپى
تاسو د خپل پلاز د بدل اخستو نە ويرىزىپە -

دلير د خپل وراره نه دير په مينه لاس چاپيره کړل - اوں
 هم څه تلي راغلي نه دي - زره سبکته پورته نه کړي زه
 درسره کلک ولار یم - اوکه خير وي ميره کښي به شل
 جريبه زمکه هم په انعام کښي درکوم شير خان په روانه
 کښي تره ته ووي تاسو به وکوري چې بدل خلق څنکه
 اخلي -

شير خان توله شپه سترکه پتیه نه کره په سوچونو
 کښي ډوب ټ خپل زامي ملګري، خور نیکه - د کورني،
 نامو س - شل جريبه جانيداد او د هغې امدن - ددي هر
 څه په سودا کښي د شيري نه خوا کښي پرته خپله حوانه
 جانه بسحه هم هيره شوه - د ژمۍ شپې ورځي وي سخته
 یخني وه - جريه ماتې شوي وي باران وي چې نن نه وریېم
 نوکله به وریېم - قريان خان په ديره کښي ناست ټ په مر
 شوي اور کښي ئى دکې وهلو - او خپلو دهقانانو ته ئى
 قيصه را خستي وه - یره وئيم څوانې هم څه ليونتوب وي -
 چې زه څوان وم نو ما به داسي کنل لکه چې ددنيا هر خیز
 زما وي يا زما دپاره وي - چاچې به ماسره لړ اخوا دیخوا
 وکړل يا به ئې سترګي برندې کړي نو ما به د هغه ژوند په
 دار کړو - یو مابسام زنګي ماسره خله ووهله - سوک سپېره
 وشول - خلقو خبره خلاصه کړه خو ما قسم وکړو چې زنګي
 به رانه روغونه ګرځي په بله ورڅ د خپل قسم پوره کولو
 دپاره روان شوم خود هغه په ځائي مې په خطا کښي خپل

خور ترہ وویشتو - ماته چې د ترہ د ژولپیدو پته ولکېدہ نو
 داسې قهر واخستم چې د سوخته مې لګ خه کښې خپل
 څان وئلې ڈ - خو زما ترہ ڈیر خور من ڈ او زه نې معاف
 کړم په دې باندې زه نور هم په خپل کارستومانه شوم یو
 میاشت پس زنګی چا مې کړو او د هغه ورور په ما دعوی
 وکړه - جج ماله شل کاله سزا راکړه څکه چې ما په ډک
 بازار کښې هغه ته وئیلې وو چې ګورم به درسره او هر
 چاته معلومه وه چې زه خه ووائیم هغه خامخوا پوره کوم
 ما دې هر خه ته غاره ګیخوده - څکه چې ما د خپل ژوند د
 ټولو ګناهونو سزا دزنګی په نوم تیره کړه کوم چې ما کړی
 ۶۶.

غلامي ورته ووی خان څان ساته ګوره ټربان خان
 مسکې شو مرګ خو به هسې هم یو ورڅ راځي - را دې
 شی ما غاره ایخي ده - دې دوران کښې دوہ میلمانه
 حجري ته رانه وتل - دواړو توپکې اچولې وي - ټربان
 خان دوی ته وکتل او مسکے شو - هلکو د کوم څانې نه
 راغلې - خان مونږ د بر کلې نه راغلې یو - یوه اسپه مو
 ورکهشوي ده هغې پسې ګرڅو - دواړه کت
 کښې غلې کیناستل - ده قانان تول ورو ورو خواره شول - ټربان
 پاسیدو او کورته روان شو - میلمفو ته نې وختنل او وي
 وسلې زه څم چې تاسو له خپل قسمت راورم چې خه تیار وي
 هغه د یار وي - خه وخت پس ټربان په لاس کښې ډکه

خوانچه نیولې په ور کښې په خندا راسنکاره شو - هغه په خندا کښې ووسي راخې یار نن به ستاسو دا قسمت کښې وي - یو ميلمه ټوپک راوچت کړو چې ډز شو نو قريان نې رسا په تندی وویشت - بل ملکری نې هم ټوپک سم کړو قريان نې سم په سینه غلبيل کړو خوانچه درې وړې شوه او قريان خان خپلو وینو کښې خروب په زمکه پريوت -

دواړو ميلمانو بهر رامنډه کړه شير خان دوی ته پت ولار ئ - ټول په فصلونو کښې پت پت لارل لاري ته ووتل په اسونو سواره شول او د سترګو په رپ کښې پناه شول - شير خان په صبا له کلې ته واپس راغلو او د تره په جنازه کښې شريک شو - دي دوران کښې دلير خان د قريان خان ورور له لارو او ورته نې قسم و خورو چې قريان شيري وړلې دے - دغه رنګ دلير خان چې په یو غشی د دوو نسکارونوکولو کومه منصوبه جوړه کړي وه هغه کاميابه شوه - د هغه هم دا مطلب ټچې قريان مړ شی او شيرے پانسي شی او د هغه زوئي دلاور ته ميدان او زګار پاتې شي.

شيري ته خوارلس کاله د قيد سزا ورکړئ شوه هغه د قيد ور څې شپې ديرې په قلار تيرې کړي - په جيل کښې نې د یو مثالې قيدي مظاهره وکړه هم دا وجهه وه چې اووه کاله پس راخلاص شو چې هغه د جيل نه راټتلونو زور او خودسري ټپې په دوه شوې وه - د شيري د راخلاصيدو په خوشحالیه کښې دلير لوئي خيرات وکړو هغه دير په

خوشحالی د تره په بلنه هغه کره ورغلو ځکه چې هغه دا
 ظاهرول نه غونبستل چې تره ته خپله کرکه خرگنده کړي
 چې تره ده باندې ځنګه خوبه کښې ګزار وکړو او په دوکه
 ئې پې خپل مطلب ترسه کړو - شیری تره نه د میرې
 شل جریبه زمکه وغونبته چې تره ورسه وعده کړي وه دلیر
 غابونه وچیچل او شیری ته یاوې - چې تا ته معلومه نه ده
 چې هغه زمکه خوشاملات او زه ځان د تریورانو په
 دبسمنی نشم اړولیس نو په دې وجهه نه هغه زمکه درکوم او
 هه ئې طمع ساته شیری هغه ته بدبد وکتل او په ناخوالی
 ئی ووی تا په ما خپل تره مړ کړو خدائې خودې تا
 غرق او تباہ کړي -

دلیر د تاچې په تیکی لاس وو هه او دیر په خود سری
 ئې ووې زه به تاله د ورور د مرګ بدل کښې هیڅکله
 زمکه درنه کرم تا خو زما ورور مړ کړو. شیریه! ته نن صبا
 دیر هوښیار شویې خو ما هم په هر څه بنه مازغه جنګوله
 دی ما چې په حوانی کښې کومې وراني ور کسې او
 حلالې مردارې کړي وې هغه زه په دې زور عمر کښې
 دوباره کول نه غواړم - تا ته معلومه نه ده چې پښتون سر
 خو ورکولیه شي خو سخه او جائیداد چاته نشی پریخودے -
 شیری په هر څه ورسیدو خود موقع په انتظار شو -
 درې میاشتې هغه یو زله په دې بنه پوهه کړو چې تاچه
 خلک ځنګه استعمالی - بیا ې ورته دلیر په ګوته کړو -

یوه ورخ ڏز شو اؤچي دلير تماچي ته لاس کولو اؤخان ئي
گزار ته سمولو نوبيا په وينو کسبني خروب پروت ؤ - ددي
نه پس شير مخورو شو او لا تر ننه په خواو شا قبائيلی
علاقه کسبني پروت دس - د هغه ڙوند ڏير په لهزان تيربرگه
د هغه په آواز کسبني چي کوم تندرا او رعب او سترکو کسبني
چي کوم چمک ؤ هغه هر خه خاوري ايري شول پنحلس کاله
ڏير او بدد عمر دس او چي بيا خوک يوازي ڙوند کله په يو
کو خه کسبني او کله په بله کو خه کسبني تيري او د سزا يره
ئي په زره کسبني وي نوبيا خو ڙوند نور هم گران شي -
ددنيا او وخت څپير و شير ذري ذري کرو - د وخت نه
مخکسبني بودا شو په قلاره قلاره د هغه خود سر له راغلو
- د ڇوانۍ نشه او مستي ترلارل - هغه د قريان خان په
شان بنه او شريف سره شو - د قريان خان زوي او س بنه
غوتیکه دس او د خپل تره شير خان نه نه يريبي هغه په تره
پسي کوشش شروع کير دس خامخواه به يوه روح يو بل
سره مخامخ کيري بدل او مرگ امرگ او بدل دا خود پښتنو
ڏو ڏي او جامه ده !

سیاست

د پښتنو سیاست په دولت ، زور ، حرص ، طمع او لالچ او لوړی تندی اړه لري - ترڅو چې د هغه په رګونو کښې وينه او سر کښې مازغه وي تر هغې پښتون دا هر څه په کار راولې - د سیاست په زور نن هغه څه کېږي کوم چې د مذېب په نوم په سلګونو کاله مخکښې شوی وو - دا انسان اوچ په موجه یو نظام راوراندې کړے دے چې د هغې د لاندې د خپل کم عقلېتیا په اساس هوبیارو او کم عقلو ته د حکومت کولو واک او اختیار ورکړې شوئے ده څکه چې ارومرو هر بنیادم به یا خو حکومت کوي یا به د بل حکومت ته غاره بډی - ددې نه علاوه هیڅ دریمه لار نشته تر هغې چې یا خو سېرے شاعر وي او یا لیوسته هر پښتون څان سکندر اعظم ګنھی او غواړی چې تول خلک دده دا حیثیت وومنی - ددې نتیجه داشی چې ورور ورور او تریور تریور عن چې پلار او زوئی یو بل سره لاس او ګریوان وي - ددې په وجه پښتون وخت سره سره مینه ناک دوست او خطرناک دشمن هم کېدله شی دده د ټولونه بنه او خراب خوئی دادې چې ده مینې نیغه لار نه پیژنی (نه منی)

د پښتنو شخص ختم شوئے ده - پښتنه د یو قام په حیث هیڅکله راوچت نه شول څکه چې په هر کور کښې یو

جناح موجود دسه هغه د خپل کور سوزيدو ته تيار شی خو
 د خپل ورور مشری او سر لوری، ته به غاره کښی نه بدي.
 پښتون ته چې مشری او اميری په لاس ورنه شی نو بیا
 اميری او مشری ته دېر په سپک نظر ګوری او خپله دوه
 جریبه شاره زمکه به ورته ددهلى د تخت نه غوره خکاري
 پښتون خپلې ازادی ته دېر د مینې او قدر په سترګه ګوري
 خو بل له ازادی ورکول ې زړه نه غواړی - د اصلی
 جمهوریت پسنده هم دانښه ده !

کله چې پښتون ته د خیرات غوښتو یا په زور د اغشتو
 مرحله راوړاندې شي نو هغه دا دویمه لار غوره ګنۍ ټکه
 چې هغه خه چینجې نه بلکه انسان دے - پښتون چې د
 خپلې حوانې جینۍ بشې شلیدو ګو جامو او د خپل ماشوم
 زوئی اوږدو سترګوته وګوري نو غابښونه وچیچۍ او خپل
 ټپک ته لاس کړي - د مرګ خلیه ته ور روان شی چې یوې
 له جوړه جامې او بل له نړۍ دودۍ راوړي - کله چې
 سماجی نظام د هغه خپلو خپلوا نو له په دودۍ ورکولو
 کښې ناکامه شي نو هغه دغه نظام د خپلو خپو لاندې دې
 وړې کړي - یو سیاسی تړون او ترتیب چې یوې د لورې
 وژنی او بل مری نو هغه دغه سیاست سوری اوری کول
 غواړي.

د پښتنو دا صفت ډېر خوبن دسې چې دوئی د غوښتو
 په ټائے په زور اغشتل غوره ګنۍ - بالکل هم داسې زه

کول غواړم - پښتانه د غربت د بې شرمی نه د الله او
انسان غصه غوره ګنې - هغه د یورا ګوا کري (راتښتولی)
شوی سوداګر تریدولو سترګو ته خو کتله. شی خو د خپلې
ناري نهورې بسخې او بد قسمته بچو سترګو ته نشي کتله -
پښتون د ډاکۍ په وجه څاند پهانسی په ګړۍ خو لیا
شی خو کوڅه په کوڅه خیر را ګونډولو ته غاړه نه ږدی -
پښتانه په زور اغشتل خوبی خو بل ته د لاس نیولو نه
سخت نفرت کوي - هم ددې په وجه خو دوی زما خوبن دی
- دوی څيل سر خو ماتوله شی خو بل ته ې څو کښې نه
شی کیخودمه - د عیسایانو د ذهني شرافت خرگندولو
د پاره غواړم چې تاسو ته د تیرا ه قصه وکړم - تیرا ه د اسي
علاقه ده چې دلته عجیبه عجیبه قصې او رواجونه موجود
دې په دې علاقه کښې آفریدی میشه دې.

د تیرا ه — علاقه دیره خوره وره ده - ابادی
ې څائے په څائے پرته ده - په دې علاقه کښې اکثریت د
سینیانو مسلمانانو ده البته لګ تعداد کښې دلته شیعاهکان
هم وسیبزی چې هوبنیار او ذهین دی دواړه ډلې پشت په
پشت افریدی دی - دوی دواړه د افغانستان او هندوستان
(اوس پاکستان) ترمنځه او سیرې نو څکه در په دیکې
دی -

کله چې امان الله خان لګه سختی راواخسته او لکه د
پښتنو خوئی پسکاره کړو نو ګوراګانو پې بدومنل ولې کله

چې امان الله خان او د هغه ملکے یورپ کېښې ګډا وکړه نو
 د کېښې او بغض ، لوږډي او جهالت سره سه د افغانستان
 پایه تخت ګېښې د عیسایانو د فوج او زرو یو بهير
 را غلو - د تیرا شیعاعکان د خپلو ګاونډیانو نه ډیر زیرک ټو
 امان الله خان فراخه ذهن لرلو او اسلام کېښې د تولو ډلو
 زغمونکے ټو د تیرا شیعاعکانو د ځوښولو او دده مرسته
 ئې کوله او د ګېټه تیار وو چې د سویل لو دیزنه هې وکړی
 او د زلی بادشاہ دفاع وکړی - ولې افغانستان کېښې د
 مليانو د پرله پسی مخالفت په وجه اولس د تیرا ټو
 شیعاعکانو په ځای ټه سنیانو راتګ غوره ګډلو - کله چې
 افغانستان کېښې د اوږدو بیرو او غتهو پتکو خاوندانو
 مليانو په ډیره سخته د عیسایانو لارې چارې غیر پښتنې
 او د زلی باچا خوئی خصلت ټه د اسلام خلاف وکړخولو نو
 هم په دغه وخت دوی د تیرا شیعاعکان د حضرت عثمان غنی
 او د حضور نبی کریم د زوم قاتلان وکړخول او د هفوی
 سخته غندنه په وکړه - د حضرت عثمان غنی دغه عاشقان
 زیاتره د کوزو علاقو وو چرته چې د انګریزانو حکومت ټو
 دوی د شیعاعکانو د وزنکو د پاره د جنت او د حورو ورکولو
 وعدې په وکړې کوئې چې افریدیانو هم واوریدې - د پیسو او
 د حورو ورکولو ډیر غټه اثر وکړو او دغه رنګ دوی توبک
 په لاس د جفت په لتهون کېښې وتل - او نه یواحې دا چې
 شیعاعکان وزیله شول بلکه د هفوی د مال او ونو بوټو هم

تباعی وشه - کومو رغو کښی چې شیعه ګان وسیدل هغه تالا
 ترغه کړے شول د میووپه زرگونو بوتی او د سوونو کالو
 ولاړ چینارونه اره کړے شول - او شیعه ګان دومره مات ګډه
 او، دمه کړے شول چې د امان اللہ خان د مرستې کولو نه
 پاتې شول هفوی ته د خپلی هونبیارتیا سزا د وینو او
 اوښکو امان اللہ خان ته د تاج او تخت نه د لاس په سر
 کېدلو شکل کښی ورکړ پشوه د خپلی ازادي په خائے
 ساتلو د زړه ورتیا کولو په بدل هغه خپله بادشاهم او
 افغانانو خپل ایکی یو بادشاہ ویائیلوه او شیعه ګانو د یو
 ستر شخصیت د مرستې د ګرات په کولو خپل بچی او باخونه
 ویائیل -

دا د وچتې پائی په ډیر خاموش زیرک توب او هونبیارتیا
 د ظالمانو لخوا لونه منصوبه وه - دا فیصله په تاسو چې ددې
 قاتلانه یږې ترهی تباہی او کرکۍ نه چا فائده پورته کړه
 دا د قبائیلی سیمو د زرگونو قیصونه یوه قیصه وه - ددې
 هر هر حرف صحیح ده - کیدې شی چې بعضی سُنیان نه
 وی خبر چې چا دوی په ډکه کړل ولی چې شیعه ګانو ته پته ده
 چې دوی چا وړ بول -

بعضی پستانه ددې جو ګه نه وو چې امان اللہ خان یې بچ
 کړے وسے خو دوی ته پته ده چې دوی داسې ولې ونه کړې
 شول - د فرنگیانو په وخت کښې د هندوستان د حکومت
 پولتیکل انتظامیو ایکی یو مقصد دا او چې هغه د خیبر

بازونو ته د کارغانو، تپوسانو او گنجی پشانه د بی غیر تیخ لاری
چاری ورزده کړی.

دوی د ټولونه لاندی او حرص ناکه قبیلی راؤ پارولی هفوی
ته بې ډیر اهمیت ورکړو او هفوی له بې. بیا اثر او رسوخ
واغستو یو ګوداګه پکار ده چې اهم او موثره وی قبائیلی
علذ قو کښی تول اثر رسوخ د دوکسانو په لاس کښې وی
یو خان او بل ملا -

خان د دې دنیا بادشاہ دے او ملا د هغې جهان د بادشاہی
دعوی کوي پولتیکل انتظامی قبائیللو ته هغه زیرگان مليان
وروراندی کړل چا چې د الله د خادمانو په جامه کښې د
شیطان خدمت کولو - هفوی د قبائیلی اولس د الله د ډې
کچه تابع داری جذبه دورور خلاف په بې خرته کینه کښې
بدله کړله او د هفوی ساده باده عقیده او ایمانداری مې
زد هوکې او بډې خورگې په کار راوسته انگریزان په نسلکې
ډول بریالی شول پښتانه د هیڅ قسمه سوچ او فکر نه بې
پروا د خپل ورور په مری چارې راښکلو کښې بوخت وو هر
طرفته وينه او توره تیاره وه ټفرنگکی سلطنت سلامت او
پښتون تباہ بریاد ئ. ولی بیا ناخاپه خه وشول؟ د دغه خه
کېدو نه د خبریدو د پاره پکار ده چې مونږ قبائیل او د
هفوی ورونيه په ځائې پرېردو او بښکته شتئه منور غوته راکوز
شو کومو ته چې تشن په نوم رعیته وئیلې شی یعنی شمال
مغرسی سرحدی (پښتونخوا) (صوبه) دا د پیښور د خیرازه وادیه

يو ورکوتی گل تکونکی علاقه کنی یو ورکوتی کلے ھو
چرتہ چی رومیے خداني خدمتگار زبردے ۋ.

ھے د خپل مور پلار پنخ ماشوم ۋ - د تولونه عجیبە خبرە
دا وە چې د دە پلار بهرام خان د خپل کلی خان ۋ خود
جاتیداد پە سری ھیچا سره دشمنى تریگىنى نە وە ٹىكە چې
ھە خپل تول دشمنان د زړه د اخلاصە بخىلى وو-دە نە
چرى دروغ وئىلى وو اۋە نە گى دروغ پىژندل-فرنیگان ئى پە
دې وجه خوبىن وو چې پە وطن گى حکومت کولو خودە كله
ھم پە دې سوچ نە ڈکرپے چې دوی خوک دى اۋ خە كوى-
اسونە يى خوبىن وو خو سورلى گى پە نشوه كولىي د دروند
خوى، شرافت، سبە راشە درشە، مېرى ژوندى، غم بىادى د پە وجه
دې د ھر چا خوبىن ۋ.

بهرام خان پە خپل کلی کنې تر بودا توب پورى سەنە پە
خوشحالە خوشحالى كرکىلە كولە - ددە دوھ لونە پە سبە
درناوى وادە شوئە وي - مشرى زوئى گى پە فيرنىگى فوج
کنې كپتان ۋ - دە د لىندن كالج کنې سېق وئىلىے ۋ اۋ پە
اول جنگ عظيم کنې سەنە پە مىپرانە جنگىدلە ۋ - ددە
كشى زوئى گى اولنى نېرى والى جنگ کنې فوج کنې د
كمىشىن اخستونە انكار وکرو اۋ زميدارى اۋ مذهب تە يە
مغان وقف كرو -

بهرام خان پە دى خىزونو نە پوهيدو-ولى دە بىا د كش زوئى
پە دې رویە خان پوهول ھم پېرخودل - د كش زوئى پە

حیثیت دے د خپلی مور نیازیں ۋە ھلک ھیر نیک خشته اۋ
شپېر فتىه درى انچە لور ئە - ده خپل بودا پلار سره مىنە كولە
اۋ ھمىشە يۇ د خپل كار روزگار پە لې كىنىپى عجىبە اۋ بىدە
دليلونە ورلاندى كول - مشر خان دده ھەر خە تردى چې فوچ
كىنىپى دَكَمِىشَن اخستو نە انكار ھەم وزغملو - دې سره سره
دده خپلە بودى مور ھەم دده مرسىيالە وە. داسىپىنىڭارى چې
ھەقى دى د خاوند نە زيات پىژىنلىو او چې زوئى يۇ خە كول
پە ھەقى بىنە پوهىدە - اۋ وې يە يۇ چې كە دا ھەر خە صحىح
وى نۇ پىكار دى چې داسىپى و كىرسە شى ھىكە نۇ بەرام خان دە
لە د مشرىپ دپارە يو كلىسە وركرۇ - د خپلی خوبىپى جىنىرىدى
ورلە و كېرە اۋ طمع يۇ وە چې پە داسىپى كولو بە دى خپل
عجىبە عادتونە پېرىدى اۋ تېكاؤ بە شى ھىلە خپلە بىنە
وپالله ھوک چې د اوچتىپ كورنىپ يوه بىنە ترىيە شوپىنىڭلىپ
مىنە ناكە اۋزىز سواندى بىنیادم ۋە. ولپى بىا ھەم دې پە چىكىرۇ
كىنىپى ۋە ده خپلۇ دوھى بچو سره چىرىھىنە كولە ولپى اكثەر بە د
انغىرى پە غاپە ناست ناخاپە دە گېپ شېپ لىكول پېرىخودل اۋ
پە نظر كىنىپى بە يې د ھيرلىپى خىال فىكى راپىدا شو - دده
بىنە دا ھەر خە پىژىنلىل اۋ ددىپ نە بە يۇ كىركە كولە ھىكە چې
ھەر بىنە غوارى چې پە سىرى مكملە قبضە و كېرى - ھەقى
تە معلومە وە چې ددىپ پە تىكە اۋ خشته خاوند كىنىپى خە
داسىپى خوبى شتە چې دده د خشته سترگونە بىكلا ختمە
كېرى اۋ د انغىرى پە غاپە ناست دخپلۇ ماشومانو خندا ھوس

تر هیر کېرى - ولې دې دا اوږدې خاموشى او د غم لمحې په
 خپل اصلی طاقت او عمل کېنى په راتلو ونه ليد لې او د
 پنځويشتو کلونو په کم عمر کېنى په حق ورسیده - دا د
 ګلونو په خادرونو کېنى غښتې د خپل واده په سره جوره
 کېنى خاوروته وسپارلي شوه او روستو ی دوه ېریدلى
 تریدلى غم خپلی ماشومان په ډاګه پريخودل - دوی د مرګ
 د معنی او مطلب نه بې خبره د مرګ ېره ولیدله - د
 عبدالغفار خان ناقلاري په زياتيدو شوه - د ړومبى نېږي
 واله جنګ. پیل کيدو په وخت هند ته د ازادۍ ورکولو د
 دروغو ورلر کېرې او د جنګ په ختمیدو دانګلو
 ځیزماویا، خوره شوه (سره لري) ده خپل ماشومان بچې
 خپلې بودیه مورته پريخودل او خپل غمونه بې په کار
 او خدمت کېنى هیر کېل ده په خپل ژوند کېنى خانله کار
 پیدا کړې ټدہ یو نوې مينه و موندله او هغه دده خپل قام
 سره مينه وه - ده غوبنېتل چې پښتنه راغونله شي، تعلیم
 وکړي د خپل خان اصلاح وکړي او منظم شن - ده دوی سره
 خبرې کول شروع کېل چې لېږد دوی پام د خپل ژوندون
 مصیبتونو او تیزرو په لور راټګرڅوی - ده غوبنېتل چې
 پښتنو کېنى د سوچ ماده پیدا کړي - دنه تر ډيره حده په
 دې مقصد کېنى برياليه شو - په شروع شروع کېنى د
 هشتندې ساده باده خانان په یو جماعت کېنى راغونله شول
 او ويئيل چې دې زمونږ باچا دنې . د برطانوی حکومت

مقامی حاکمانو ددوی خلده کاروائی شروع کړه - استښتت
 کمشنر سره د سپاهیانو اؤ توب خانی د کلی نه ګیره
 واچوله - د کلی والونه په وسله واغشته - اؤ دوی په ۶۵
 شپیته زره روپی جرمانه کړل - په خپله ماته ګله پښتو
 کښې په ۷۰ په ته د انگریزانو د زور باره کښې څو خبرې
 وکړې اؤ د کلی شپیته سپین روپی مشران په د جرمانې تر
 ورکولو په بدل کښې حان سره بوتلل - دوی کښې بهرام
 خان هم شامل ټه - څوک چې دغه وخت د ۷۵ کالو بودا
 سپسند اؤ تل د انگریزانو بنه پوخ اؤ وفادار دوست پاتیه
 شو - نور دېربې ګناه کسان وو چې د بغاوت څه
 شک شبه پرنسو ګیده دوی دا هر څه خپله بې عزتی
 وکنله اؤ د خپلې بې وسی احساس ورته ټه شو - اؤ په
 ړومبی څل په د غلامی احساس ټه ټه - د پښتون په
 حیثیت دوی ددې غلط فهی د لر کولو څه کوشش ونه
 ګړو ولې دوی دومره قاریدلی وو چې هر څه تیار ټه - دوی
 غابونه وچیچل اؤ انگریزانو ته په ووی ټیک ده که تاسو
 وائی چې مونږ باغیان یو نو مونږ باغیان یو چې څه مو
 خوبنې وی هغه مونږ سره وکړې -

باچا خان (عبدالغفار خان) لړ څه کښې د پهانسی نه بچ
 شو - ددې پښې نه روستو هغه په باچا خان مشهور شو -
 د هغې راسې پښتنه دهه په دهه نوم پیژنې - دې پښې
 هغه د ویرولو په ځائے نور هم زړه ورکړو د هر چا په پرس

راغلو او غټه نوم ٿي پيدا کرو تر دې چې بودا بهرام خان هم
د انگريز انو سپکه شروع کړه او د خپل زوي ډادنه
ني وکړه.

باچا خان یو سکول پرانستو او د "اصلاح پښتون" په نوم نې
يو تنظيم جوړ کړو چې اغراض او مقاصد ٿي بيختي د اولس
ښيگړه وه - دا یو غير سياسي او بيختي رضاکارانه تنظيم
وو - بيا هم هغه په دې جرم کښې گرفتار او درې کاله د
سخت مشقت قيد سزا کړیشو-کله چې هغه دا دليل
وراندي کړو چې تعلیم خه جرم نه دے او په داسي کولو
هغه حکومت سره لاس کوي نو جواب ورکړئ شو چې
بالکل صحيح اخوکه تا ته د پښتنو د اصلاح او یو ٿانې
کولو اجازت درکړئ شی نو ددي خه ضمانت دے چې دا
تنظيم به د حکومت او د هغه د مفادو په ضد نه شی پکار
ولی؛ باچا خان اووې پکار دې چې تاسو په ما باور وکړي.
نائزوراور او غړمبيدو "ته به معافي غواړي او دا ضمانت
به ورکوي چې بيا به داسي نه کوي هله به ته خوشی
کړيسي" باچا خان په حيرانتيما سره پښتنه وکړه، "نه نو دا
ضمانت درکړم چې زه به خپل قام سره مينه او د هغوي
خدمت نه کووم"؟ دا څکه چې باچا خان په مشن سکول
کښې لوستے ئ او هغه د ډير نزدونه د عيسائيت د "تت"
انصاف "يې پسنو" خير خيرات گن، اړخونه ليدلى وو.
"دا خدمت نه دے دا بغاوت دئے" زور اور اعلی حاکمانو باچا

خان ته د نصیحت په ځائی د هغه د ضمیر غلي کولو په
انداز کښې اووی-دې جادو لرونکی جملې باچا خان درې
کاله جبری قید ته حواله کړو او زور او اعلای حاکم
مخې کال له د ترقۍ او غتې تنخواه حقدار وګرځیدو.
دې موده کښې سکول وده وکړه اولسې تنظیم فعال پاتې
شو-آخر درې اورده کالونه تېر شو-باچا خان د جیل نه
ستړه ستومانه او ډیر زیخله رابهړ شو خود هغه جذبه
فولادي وه په تکلیفونو د هغه شنې سترګي د فخر نه
برندې د ارادو نه ډکې او پخې وي هغه د خپلو یتیمالو
زامنو نه غیره راتاؤ کړه او د هغوي په نرموا او سرو شنېو
او اننکو ئې رپیدونکې ګوټې او تپولې د بهرام خان په دغه
وخت توقې ټقالې ته ډیر زړه شوی ټه هغه په زرګونو
راغلو میلمنو ته چائې اچولي او د انگریزانو او د هغوي د
میندو په حقله ئې ته معمولی شان خندنی خبری وکړې په
زرګونو پښتانه د باچا خان هر کلی له راغلی وئه- هلکانو ئې
په لیدلو فخر کولو او جونو د هغه سندري وئيلي پښتنو
ته یو ستر باغی په لاس ورغلې وو. د انگریز په مهربانیه
جنګیالی قوم خپل مشر راپیدا کړو.

انگریز بادار په دې ډیر غصه وو - چې "دا سپیره پښتانه ولې
دې باغی ته سر تیتی دی دوی ته ددې سزا ورکول پکار
دی. خو ددې نه وړاندې دا بې وقوفه غټ سهه د مخې نه
لري کول غواړي؟ باچا خان د رانیولو او قید ولولې کښې ډیر

ویریاوو حکه چې هغه ډیر لوشی او ډیر زړه وروو. چې د پتیدو او غائبیدو سړے نه وو. هغه هر خه په ډاګه کول. ده انګریز او شیطان ته هم پتون و هللو. چې هفوی خه کولې شی او د کړی. هفوی دیسې بیا جیل ته کړو او طمع ئی کوله چې دیسې به داسې د خپلې ډودۍ غورمخت او پیژنۍ. هغه ناواړه ظلمونه او زغمل د چکۍ قید، لاسونو او پېسونه کښې درنې بیړۍ، خاورې بسخلي او کندګۍ، او روګې سپکۍ او لوګه تنده او تیرسې پې د انګریزانو د لاندې نه لاندې او دیرو سپکو یېرڅو د لاسه سپکاوے لته او چې آوازونه. هغه به خپلې خلويښت پونډه (18 کلو ګرام) دانې دخه ګیلې مانې بغیر پخپله په میچن او رولی. هغه تل یو مثالی قیدی وو. هغه کله هم په خپله سبزی کښې د چینجو په جقله شکایت نه ټ کړئ. هغه به خپل قید کوونکې په یو ځانګړی انداز سپکول چې به پری د احترام ګمان کیدو - هغه د خپل توان طاقت باوجود یو مهریان انسان وو تر دې چې خپل دبیمن له هم نرم وو. هغه به هر چاته هر خه معاف کول او د بې کچه صبر خښتن وو. هغه به تل خپل غم په مسکا او درد په وشهه توقه پتولو -

هغه چې دا خل د جیل نه را وو تلو نو خپل او لې احتجاج ټې پیل کړو - "د صویه سرحد د پاره د مکملو! سلاحاتو غوبښته!"

اټه نوی فیصله پښتائنه ان پړه دی د کاغذ لیک هفوی ته

څه معنی نه لري څکه باچا خان کلی په کلی او ګرځیدو او هغوي سره ئی خبری وکړي د هغه ملګرو ته معلومه شوه چې د هغوي سپینې جامي به په اسانه داغی کېږي په دې وجه هغوي دې ته د رنګ ورکولو فيصله وکړه دوی کښې یو کس خپله جوره د خرمنو کارخانې ته یورله او هلته ئې د خرمنو دپاره جورکړیشوي محلول (Pine Bark) کښې ډویه کړه - چې په نتیجه کښې ئې الانی سور رنګ واخیستو. باقی نورو ملګرو هم دغسې وکړل بیا چې بله ورځ دا دله روانه شوه. نو دې رنګ ته ناخاپه د خلقو پام راو ګرځیدو -

خلقو پتو کښې قلبې پرینبو دې او د سرو جامو اغوستونکو لیدلو له راغونه شول. دوی راغلل ونې لیدل او اثر ئې پري وشو باچا خان خپل نوی ملګری په دغه رنګ کښې رنګ کړل چا ته چې به هغه خدائی خدمتکاران وي د هغوي مرام آزادی او نعره خدمت وه -

ما تاسو ته د باچا خان لاخه اوږده خاکه وراندي کړه. څکه هغه په حقیقت کښې د پښتنو سیاست ډیه هغه پښتane پیژنۍ او پښتane هغه پیژنۍ او ترڅو چې ته یو پښتون نه ئې دوی کښې یو هم نه شی پیژنډلې. باچا خان اوس یو بودا سره دے (هغه د لیکونکی غنی خان نه وراندي په 20 جنوری 1988 په حق رسیدلې وو) هغه سپینه پرقدنه بزېړه او اوږده لاسونه لري. کله چې تاسو هغه اوو ینې نو واپسی

د هغه مهربانو ٿئنو سترگو ڪنڀي او گوره نو تاسو ته به د پشتني سياست په حقله د هفتي نه لاخه زيات در معلوم شئ ڪوم چي زه په زرگونو بابونو ڪنڀي نه شم بيانولي - ڏڪه چي دا د ٿولونه زيرگ او صفا ستهره بنيدام لکه د سترو او سپورمي د رنا د بيان نه بهر دئ - "مينه او ٻنه سڀتوب" بغير د انگريز د جيل نه په حرفونو ڪنڀي نه شئ بندی ڪيدي باچا خان د عملن تجربو نه دا معلومه ڪري وه چي "مينه" د ايتم بم په ذريعه د ڀوي ڻدريه د تباھي نه په ڀو سڀڪنلو ڪنڀي لاخه زيات تخليق کولي شئ چي ڏئنه سڀتوب" طاقت د ٿولونه لوئي طاقت دئ چي د "بهادر" جو ڀيدو ايڪي ڀوه لاره په حقه ڪيدل دي چي "پاڪ خوب" د ڙوند او خپلو بچو د بنائسته سترگو لاخه ٻير خوب دئ - دا هغه ٿيزونه دي چي پشتون ته بنو دل هي شئ" .

"آخری نتيجه"

زه د خپلې قصې اخر ته رائرسیدم - زما يقين دے چې
تاسو به ددي اوږيدونه دومره خوند اغشتې وي خومره چې
ترې ما په اوروولو کېښې اغشتې دے - وئيل د اوريدولو
مهذبه ولې ليکل د وئيلو یو ګران شکل دے -

ما خپل پوره وس کړه دے چې د خپل قام پهقله ټول هر
څه دروښایم - ولې په یو بې خونده ، بې تعصبه او غیر
جانبداره انداز کېښې نه - څکه چې صرف یو کا څنګه غپر
جانبداره او بې تعصبه کېږي شې او زه څه کانې نه یم -
سوچ د تعصب د اظهار نوم دے ولې ولو لې بې تعصبه وي
او څکه د خیال نه لوړې وي - پره جنبه او جانبداری د
انسان ګتمې ده خومره زر چې دا حقیقت ومنلي شې نو بنه
به وي - زه چې د عدالت یو جج د خپلې سنجیده څېږي او
اعزازی پکړۍ په سر غیر جانبداره انصاف کولو باندې
ووینم نو تل مې نړه غونښتې ده چې وختندم -

پخپله باره کېښې خوزما دا خیال دے چې زه چرې هم
داسې نشم کولې څکه چې زه پښتون یم او چې په
ایماندارې شي نوزه په ډاګه دا منم چې زه د خپل قام په
حق کېښې یم د خپل پښتون قام مرسته کوم او تل به ې بنه
وایم - که چرې ما داسې ونه کړل نو یقیناً چې زما به د
خپل څان نه کرکه او نفرت پیدا شي - ماتاسو ته د پښتنو

د ژوند ژواک یوه مکمله خاکه وранدی کره - ماتاسو ته بل
رنگ خنکه وراندی کر - خکه چې زه سره د قتلونو ،
ظلمونو ، جهالت او لوړی تندی په پښتون قام باندی مین
یم او د دې قام بې کچه مینه زما په زره کښې په چپو ده
- پښتانه قتل د یو اصول په اساس کوي او دا غمې نه
کوي چې ګنی څوک به ورته قاتل ووائی

پښتون یو غټه جمهوریت پسنده قام د - پښتون وائی
چې تول پښتانه د بارانی زمک فصل د - دوی تول په
یو ورخ پیدا شوی دي او تول یو برابر دي - د خدای
خدمت ګاری تحریک په وخت کښې چې به کله مونږ د یو
پښتون قصاب یا جولانه په اوکو د جرنیلی ګلونه (پیتی)
کیخودل نو هغه به نه شرمبده او نه به یریده بلکه نور به هم
غاوره شو - پښتون چرې هم حان د چانه سبکته نه د -
ګنلیه او نه چرې د کمتریه احساس کښې مبتلاء شو
د - که دده لاسونه هر خومره خیرن او ستفغ وي خوده به
ې باچا سره هم د جور تازه دپاره وراندی کوي - سپورې
دودی ته به ناست وي ولې یو شهنشاه ته به هم ست کوي
چې راخه دودی و خوره - میلمه ته وي چې ته د جوارو
سپورې دودی ته مه ګوره بلکه زما ستر ګو کښې مینې او
خلوص ته ګوره

پښتنو سره زما د مینې محبت کولو یوه غتیه وجه دا هم
ده که چرې جنګ یا مرګ له هم حې خو مخ لاس به ووینځی

، گبره گومنځ کړي ، سنبې غورې کړي ، خشته جوړه به
واغوندي ، عطرن فلليل به ولګوي نو څپلی به په خپو کړي
که تاسو په دي فلسنه سوچ وکړي نو ماشوم هم غواړي
چې مور یې بنکل کړي - د پښتو دا خیال دے چې لکه
څنګه چې ددوې خیرن مخ بدې شي داسي به خدائی پاک هم
خیرن مخ نه خوبنوي نو څکه دوي خپل مخونه پاک او صفا
ساتی دوي وايې چې -

”الله پاک ته هغه څوک غوره دي څوک چې مرګ ته هم په
خند او خوشحالیه غاره وڅي“

ڈ دوي وينا ده چې
”يرې دونکي به ژاړي او کارونه به کوي ولې جنګيالي به
جنت ته څي زه خو په څانې بیخې د پښتنو پره کوم او
ددوي په طرف یم زما یقین دے چې تا سو به هم ددوې پره
وکړي !

غنتی یا ت

هر پیشتوں ھاں سکندر اعظم گئی۔ ددے نتیجہ داشی چی
ورور، ورور، تبر تبر اور پلاں اور حیری یوبیل سرہ نہ سی اور
گرلیاں وی۔ دیپیشتوں سیاست په دو لت، زور، حرص، طمع
او لایح اور لوبنی تندی ارہ لری۔

دیسیاست په زور سن ھغہ ھھ کیری کوم چہ دمذہب په نم
په سلکولو کالہ ھنگمی شوی او۔

پیشتناہ دیو مصبوط قام په حیث را وچت نه شوں ھکھے چی
په هر کورکبپی یو جناح موجود دے ھغہ دھپل سوزنید و ته تیار
شی۔ خود دھپل ورور مشری ته غارہ نہ بددی۔

دیپیشتوں د اصفت م د بُرخوبن دے چی دوی دفو سبتو
په ھای په زورا غشتل غورہ گئی۔

په پیشتنی معاشرہ ھاں ددے دنیا بادشاہ دے او قلادھنی
جهان د باچایی دعوی کوی۔

پیشتوں چری ھم ھاں دچانہ سنکتہ نه دے گئی۔ سپوری دوڑی
تہ دے ناست وی۔ ولی باچاتہ بہ ھم ست کوی چی راحہ دوہی خورہ۔
زہ پیشتوں یم او بھی په ایمانداری شی نوزہ دا په دا کھدا ایم چی زہ د
خپل قام په حق کبپی یم او تل بہ بی مرستہ کوم۔

دیپیشتوں بجیہہ مزاج دے موسیقی یئی خوبنہ دھ خود مانو
تھ سپک کوری۔ دھپلی لور مئیں ورثی ولی د مینے سندھی
ھر وخت وانی۔